

Riksdagens protokoll

2005/06:84

Fredagen den 10 mars

Kl. 09.00 – 11.41

Protokoll
2005/06:84

1 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Sermin Özürküt* (v) ansökt om sjukledighet under tiden den 10 mars–19 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Kenneth Kvist* (v) skulle tjänstgöra som ersättare för *Sermin Özürküt*.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Liselott Hagberg* som suppleant i socialförsäkringsutskottet och *Lars Tysklind* som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet.

Talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp under *Sermin Özürküt*s sjukledighet anmält *Kenneth Kvist* som suppleant i utrikesutskottet.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Liselott Hagberg (fp)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Lars Tysklind (fp)

Talmannen förklarade vald *under tiden den 10 mars–19 april* till

suppleant i utrikesutskottet
Kenneth Kvist (v)

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott: 2005/06:FPM59 Handlingsplan för biomassa KOM(2005)628 till näringsutskottet

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2005/06:85 till utrikesutskottet

*Fastighetsrättsliga
frågor*

5 § Fastighetsrättsliga frågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2005/06:BoU5
Fastighetsrättsliga frågor (Redog. 2005/06:RRS14).

Anf. 1 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! I måndags var jag på banken och fick ett lån för att köpa en fastighet. Jag är nu inte bara husägare utan också fastighetsägare. Vi har alltså haft tomträtt. Och min man och jag är inte ensamma. Det finns inte mindre än 80 854 tomträtter i Sverige. I mitt hemlän finns 3 576.

Att tala om att man ville köpa sin tomt av kommunen var ända fram till början av 90-talet en mycket känslig fråga i min hemkommun. Nu har den attityden förändrats. Till och med i det röda Gävle kan man tänka sig att sälja ut tomträttsfastigheterna, men då till högre och högre priser. I en del områden hemmavid fördubblas priset.

Det anmärkningsvärda i hela processen är att tomträttsinnehavaren inte får information om att priserna ska höjas. Hade inte jag varit politiker och haft insyn i vad som skulle beslutas i kf i Gävle i måndags hade jag efter den 1 april fått betala betydligt mer för min tomträtt än vad jag nu fick göra.

Tomträtter infördes av sociala skäl i början av 1900-talet. Genom att man inte behövde köpa tomtmark utan i stället kunde betala en årlig tomträttsavgäld underlättades för fler att kunna skaffa sig ett eget hem. Det var bra, men funktionen är inte densamma i dag. I dag har det tvärtom blivit så att människor riskerar att tvingas ifrån sina hus till följd av orimlig hantering av tomträtterna från kommunal sida och från statens sida. Det gäller ökningen av tomträttsavgälderna, prissättningen för dem som vill friköpa sin tomt och fastighetsskatten som tomträttshavarna får betala. Synsättet på tomträtter skiljer sig åt mellan kommunerna. I till exempel Göteborg har man trots omfattande protester höjt avgälderna i takt med stigande taxeringsvärden.

Regeringen lade i december 1998 fram en lagrådsremiss med förslag till nya regler för beräkning av tomträttsavgäld. Någon proposition lämnades aldrig till riksdagen. Justitieministern har sagt att lagrådsremissens behandling innebar att det kom fram synpunkter som gjorde det angeläget att ytterligare studera effekterna av det föreliggande förslaget och att beredningen av frågan inom Regeringskansliet därför inte har kunnat avslutas. Varför händer ingenting? Varför ska alltid alla frågor som har med äganderätt att göra dras i långbänk?

Det är hög tid att tomträttsinnehavarna får erbjudande om att friköpa sin tomt så att valet ligger hos tomträttsinnehavaren. Kanske majoriteten i dag kan svara på frågan vad som kommer att hända med värdeuppräkningsen av avgälderna. Ska de beräknas på taxeringsvärdet med årliga värdeuppräkningsar? Hur ska då storstadsborna ha råd att bo kvar i sina hus? Det är inte rimligt att tomträttsavgälderna ska fungera som en extra fastighetsskatt. Ge oss besked i dag!

Herr talman! Ibland uppstår det frågetecken om var den lagliga gränsen går mellan grannars tomter eller andra fastighetstyper. I dagsläget gäller i första hand de gränser, råstenar eller liknande markeringar som placerades i marken när fastigheten administrativt bildades. Idéer är nu på frammarsch om att i stället låta koordinater i ett rikstäckande referenssystem definiera samtliga gränspunkter. En sådan förändring skulle kräva en ny lagstiftning och också en del tekniska och ekonomiska insatser.

I betänkandettexten hänvisar majoriteten till att det sedan hösten 2001 pågår ett doktorandprojekt som ska se över förutsättningarna för att införa systemet att bestämma fastighetsgränser med koordinater. Man skriver i texten att man vill avvakta avhandlingen, som ska presenteras våren 2007. Vidare säger man att ”avsikten är att Lantmäteriet därefter ska ta ställning till den fortsatta hanteringen av frågan”. Jag tycker att det är en något märklig delegering av makt och lagutvecklingsansvar till Lantmäteriet. Det kanske jag också kan få svar på.

Vidare kan man i majoritetstexten läsa att det finns en positiv attityd till mitt förslag. Man anser att det finns all anledning att på olika sätt beakta möjligheten att använda ett koordinatsystem när nya applikationer som bygger på information i digital form tillkommer men säger att man inte nu kan ställa sig bakom förslaget och utreda frågan. Detta tycker jag är ännu ett tecken på den här segheten och långsamheten.

Det är synd att det ska vara så segt och svårt för Socialdemokraterna att satsa på ny teknik och förenklingar. Vi vet ju att alla gamla handlingar om fastigheter snart finns i digital form och därmed blir tillgängliga via Internet för alla och envar. Alla kartor med aktuella uppgifter om dagens terräng blir också i allt större utsträckning digitala. Det innebär att det skulle gå att åstadkomma utomordentligt stora rationaliseringsvinster i fastighetsöverlåtelse- och fastighetsbildningsprocesserna om det fanns en färdig lagstiftning om rättsverkan för fastighetsgränserns koordinater.

Jag anser att det ligger i skattebetalarnas och samhällets intresse att snarast hämta hem effekterna av de miljardinvesteringar som genomförs genom utökade digitala databaser med uppgifter om fastigheter och terräng. Elektroniska ansökningsförfaranden, digitala arkiv, GPS, Galileo-systemet och e-tjänster bör införas och fullt ut utnyttjas på den svenska fastighetsmarknaden. På det sättet skulle alla transaktionskostnader kunna minska dramatiskt och avgifter och skatter kunna sänkas rejält.

Därför har jag föreslagit detta för bostadsutskottet, men där har majoriteten tyvärr sagt nej.

Herr talman! Till sist vill jag nämna att det är bra att vi nu äntligen har fått en utredare som ska se över ersättningsreglerna vid expropriation. De nuvarande reglerna, som har funnits sedan början av 70-talet, är verkligen i behov av att ses över. Trots att vi fick ett tillkännagivande har det dröjt två år innan regeringen tillsatte en utredare. Detta är ytterligare ett exempel på hur majoriteten ständigt och jämt ska dra varenda fråga i långbänk – och än en gång har det, som jag sade tidigare, med äganderättsfrågor att göra.

Lagutvecklingen på fastighetsrättens område gör majoriteten alltid till långbänksfrågor. När det vankas nya skatteintäkter på fastigheter är dock regeringen snabb i handläggningen.

Det finns all anledning att återkomma och diskutera de här frågorna framöver. Fastighetsrätten är nämligen ett viktigt område att reformera för den nya regeringen efter den 17 september!

Kristdemokraterna, herr talman, står bakom alla sina reservationer och det särskilda yttrandet. För tids vinning yrkar jag dock bifall bara till reservation nr 1.

Anf. 2 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Herr talman! Äganderätten är i grunden det finaste jag vet. Äganderätten som den är beskriven bland annat i regeringsformen ska skydda den enskilda människans rätt mot staten och kommunen. Dock är det så att äganderätten har ett förhållandevis svagt skydd i Sverige, även om det står i 2 kap. 18 § första stycket regeringsformen att varje medborgares egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas att avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Även Europakonventionen om mänskliga rättigheter, som numer ingår i svensk lag, ger ett bra skydd.

Trots detta upplever många att de inte har det skydd för sin egendom som de faktiskt skulle kunna förvänta sig. Detta är naturligtvis ett problem. Historiskt sett har det privata ägandet av jord, skog och hus varit både vanligt och betydelsefullt. Alla människor har rätt att äga och förfoga över frukterna av sitt arbete. Staten har en moralisk skyldighet att respektera allas ägande. Ägandet är dessutom grunden för vår gemensamma välfärd.

Trots äganderättens betydelse måste äganderätten ständigt försvaras mot politiker som vill inskränka den för att stärka den politiska makten att styra samhället. Exempelen är ganska många. För att ta några har vi expropriationslagstiftningen, förvärvslagstiftningen och den kommunala förköpsrätten. Dessa lagstiftningar vill vi se över eller avskaffa.

Förutom den översyn av expropriationsersättningsreglerna som äntligen har kommit i gång vill vi moderater att ändamålen för expropriation ses över. Som Ragnwi Marcelind sade tog det två år efter det att riksdagen fattade beslutet innan utredningen kom i gång. Från vår sida tycker vi att det är en oacceptabel fördröjning. Vi anser att dagens regler är alltför vida och oprecisa. Det är för lätt att ta till expropriation utan att den är påkallad av ytterst angelägna samhällsintressen. Enligt vår upp-

fattning ska expropriation enbart komma i fråga när synnerliga, viktiga samhällsintressen så påkallar och alla andra alternativ har prövats.

Mot bakgrund av detta föreslår vi att en genomgripande översyn av hela expropriationslagen genomförs. Översynen ska i första hand syfta till att begränsa och tydliggöra de ändamål som kan åberopas. Det bör enbart kunna användas för stats eller kommuns ytterst angelägna uppgifter och samhällsåtaganden, däribland värnande om människors liv, hälsa, säkerhet och för skydd av natur och miljö.

Det är också mycket angeläget att överväga om eller i vilka fall rätt till expropriation ska kunna användas för enskilda rättssubjekt. Det händer i dag att ett företag får rätt att expropriera ett annat, vilket då ger det ena företaget möjlighet till inkomst och vinst som det exproprierade företaget har förlorat.

En annan situation som vi tycker ska belysas gäller frågan när expropriationen skett utifrån ett ändamål och egendomen senare används i annat syfte; kanske ett syfte som den tidigare ägaren själv hade velat genomföra. Vi är medvetna om att lösningen på det senare problemet kan vara mycket svår att finna.

Det skulle också kunna övervägas om exproprierad egendom skulle kunna återköpas av tidigare ägare av marken då den som exproprierat inte längre använder den. Som exempel kan ges de stora arealer mark som försvaret exproprierat genom åren, som nu inte längre används och troligtvis kommer att säljas. Det skulle kunna vara på sin plats att den ursprungliga ägaren eller dennes arvtagare gavs möjlighet att återköpa egendomen till ett pris fastställt utifrån en indexuppräknings av den ursprungliga expropriationsersättningen.

Naturligtvis finns det många svårigheter med flera av de synpunkter som vi framför, men vi tycker att det vore väsentligt att en utredning tar sig an frågeställningarna och belyser dem så att en översyn av expropriationslagen blir komplett.

Jag vill i det här sammanhanget också säga ett par ord om Riksrevisionens redogörelse när det gäller frågan om marklösen, som vissa myndigheter hanterar. Riksrevisionen har pekat på ett flertal punkter som behöver förbättras. Jag vill lyfta fram ett fåtal av dessa, bland annat vill jag peka på det ojämlika förhållande som gäller mellan markägare och staten.

Det är viktigt att de myndigheter som har genomgått revisionen förtydligar sitt arbetssätt, till exempel så att en enskild vet att hon alltid har rätt att få ersättning för ombudskostnader, att värderingsgrunderna får en översyn och att det görs en systematisk uppföljning av hur marklösen används. Regeringen bör snarast verka för att de åtgärder som Riksrevisionen anför blir genomförda.

Jag vill här också bara tillägga att vi anser att den kommunala förköpslagen avskaffas. Vi är säkra på att det skulle bidra till en sundare fastighetsmarknad.

I det här sammanhanget vill jag också säga några ord om jordförvärvslagen. Resterna av bosättningsplikten har inte något avgörande för om det kommer att bo människor i glesbygd eller inte. Den påverkar heller inte om det finns företag i en bygd eller inte. Den är otidsenlig, och det är faktiskt förvånande att vi har regler kvar där staten försöker tvinga människor att bo på en viss plats. Det anser vi om all landsbygd, vare sig det

är skogsbruk eller skärgårdsöar. Om vi värnar landsbygden är det helt andra åtgärder som krävs, ett bättre företagsklimat som ger arbetstillfällena och bättre infrastruktur som både möjliggör arbetspendling och företagande.

I grunden anser vi att jordförvärvslagen skulle kunna avskaffas, dock finns det en fråga som gör att vi i dagsläget inte är beredda att avskaffa den helt. Det gäller områdena där omarrondering sker. Så länge detta pågår finns det enligt vår uppfattning skäl till att jordförvärvslagen finns kvar.

Vi anser därutöver att tomträttsinstitutet, det vill säga rätten för kommuner att nyupplåta tomträtter, ska avskaffas. Man kan alltid utifrån det kommunala självstyret hävda att detta borde vara en fråga för varje kommun. Men här håller inte vi med. Vi anser utifrån den enskildes perspektiv att mark ska upplåtas med äganderätt. För detta har vi flera skäl, bland annat att den framtida avgiften för tomträtter är mycket osäker. Det kan vi ju se med de avtal som skrivs om i nutid och som skapar mycket stora höjningar av avgiften som den som bor i huset får betala. Det ger mycket fördyrade boendekostnader. Därutöver betalar man fastighets-skatt även på en bit mark man inte äger utan hyr. Dessutom anser vi att det är fel att många i dag får betala oerhört stora summor för en egen- dom, sitt hus, på mark som kommunen äger och som man hyr.

När vi sedan kommer till redan upplåtna tomträtter anser vi att alla kommuner bör erbjuda husägarna att friköpa tomten. Det anser vi dock inte ska vara något tvång för kommunerna. Men vi tycker att, så som många kommuner redan i dag har gjort, till och med Gävle som vi hörde nyss, de kommuner som ännu inte har gjort det bör erbjuda ägarna av husen att få köpa tomten.

Herr talman! Jag vill även i den här debatten ta upp en kanske udda fråga utifrån det jag pratat om tidigare. Det gäller att kommuner borde ha ett informations- och samrådsansvar mot näringsidkare vid större reparationsarbeten på gator och torg. Arbetena kan vara så omfattande att de starkt inskränker en näringsidkares möjlighet att driva sitt företag. Ett exempel kan vara en krog som brukar ha uteservering under sommarhalvåret. Kommunen gräver upp trottoaren till exempel för omläggning av rör, och hela utesäsongen blir förstörd. En näringsidkare kan förlora stora pengar på det. Att reparationsarbete är nödvändigt är självklart, men lika självklart borde det vara att kommunen skulle ha både ett informations- och ett samrådsansvar gentemot näringsidkaren för att försöka finna en godtagbar lösning för bägge parter.

Jag vill sedan säga några ord om att vi begär att en utredning ska tillsättas som ska titta på frågan om häradsallmänningar. En häradsallmänning är ostyckad mark som tillhör ägarna av vissa fastigheter inom ett härad. Det finns i dag ca 60 häradsallmänningar. Vi är säkra på att i många fall – kanske de flesta – fungerar de utmärkt. Dock finns det fall där de inte gör det. Vi skulle vilja att en utredning tittar på följande frågor:

- Möjlighet att välja bolagsform för en häradsallmänning.
- Möjlighet att reglera om hembud för en häradsallmänning.

- Möjlighet att under vissa förutsättningar kunna lämna en häradsallmänning.
- Häradsallmänningars upphörande eller ombildande.

Vi har inte på något sätt tagit ställning för vad som skulle vara bäst. Dock anser vi att en utredning som tittar på dessa frågor kanske skulle komma fram till ett resultat som kan hjälpa de människor som uppfattar att häradsallmänningar inte fungerar helt utmärkt.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1. Självklart står vi bakom våra samtliga reservationer och vårt särskilda yttrande.

Anf. 3 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Det handlar om fastighetsrättsliga frågor i dag. Både de motioner som har väckts i frågan och skrivelsen från Riksrevisionens styrelse visar att fastighetsrättsliga frågor ofta handlar om avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen – med tryck på enskilda.

Folkpartiets utgångspunkt är att det naturligtvis kan finnas ett stort behov och är viktigt för samhället att kunna planera, men det ska endast i undantagsfall innebära en inskränkning av den individuella friheten och det enskilda ägandet. Tvånget mot den enskilde måste naturligtvis begränsas så långt som möjligt. De regler som finns måste vara väl motiverade när man ger sig på det enskilda ägandet och den enskilda dispositionsrätten. Annars anser vi att befintliga regler ska tas bort och att förslag på regler inte ska införas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 13, men jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer där Folkpartiet är med. Jag kommer inte att beröra dem alla i dag.

Vi har ett särskilt yttrande där Folkpartiet tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna har tagit upp frågan om ersättningsreglerna vid expropriation. Jag säger som föregående talare har sagt, nämligen att det är naturligtvis bra att utredningen har kommit i gång. Men jag ser det som ett förhållande från regeringens sida att man har dröjt närmare två år innan direktiven har lagts fram. Det kommer att ta i det närmaste tre år innan man kommer till resultat i frågan. Det kan inte ens de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet anse vara en rimlig tid. Det går att jämföra med andra utredningar där regeringen verkligen vill ha snabba resultat. Det finns till exempel den pågående tandvårdsutredningen där man på bara några månader kan få fram resultat – naturligtvis med helt andra syften. Hade viljan funnits hade det naturligtvis kunnat gå mycket fortare. I utskottstexten nämns en viss tidsutdräkt. Det får väl ändå ses som ett kraftigt understatement i frågan.

Folkpartiet står naturligtvis fast vid sitt tidigare ställningstagande att de ekonomiska ersättningarna ska ske utifrån utgångspunkten ett fullt marknadsvärde vid expropriationen. Det är ändå en tvångssituation för den enskilde. Just med det argumentet vill vi också att den så kallade presumptionsregeln ska tas bort. Vi har tidigare diskuterat att det är helt orimligt att det i det sammanhanget är den enskilde som har bevisbördan.

Herr talman! Jag ska ta upp några andra punkter där det enskilda ägandet står i centrum. Folkpartiet anser till exempel i en reservation att jordförvärvslagen ska upphävas. Det beror på att vi anser att den inte

fyller sitt syfte. Sedan finns det naturligtvis vissa ideologiska utgångspunkter i frågan. Man ska naturligtvis i princip kunna sälja till vem man vill. Här är det inskränkningar i dispositionsrätten. Då måste det finnas klara motiv för det, och det tycker vi saknas. Det har tagits upp tidigare, men lagen har inte lett till någon ökad bosättning i glesbygd. Det finns inga belägg för det.

Det finns farhågor för en ägarkoncentration och obalans mellan olika ägarkategorier, som också togs upp när vi debatterade jordförvärvslagen förra gången. Vi har sagt att det är en konkurrensfråga som i stället borde finnas med i konkurrenslagstiftningen. Frågan om omarronderingar anser vi är viktig, men den kan placeras i annan lagstiftning. Jordförvärvslagen har egentligen inget syfte längre och behöver därför upphävas.

I reservation 13 tas frågan om boplikt upp, som jag yrkade bifall till. Den handlar om problemen med omvandling till fritidsboende i framför allt kustsamhällen. I en del motioner har förslag lagts fram om att lösa problemen genom att skapa ett slags boplikt. För att få köpa ett hus ska man förplikta sig att bo i det.

Utskottsmajoriteten konstaterar att det är en komplex fråga. Men det är ett vagt ställningstagande. Det borde vara på sin plats att göra ett principiellt ställningstagande i frågan och avfärda boplikten som ett instrument för att skapa levande kustsamhällen. Nu gör man det som jag anser riktiga ställningstagandet att PBL, plan- och bygglagen, är ingen väg att gå. Även Plan- och bygglagskommittén har kommit fram till att det är en alldeles för komplex fråga att lösa med hjälp av plan- och bygglagen. Men i och med att utskottsmajoriteten konstaterar att frågan är så komplex lämnas frågan än en gång obesvarad. Man tar inte ställning. Förra gången var skälet att PBL-kommitténs arbete pågick. Det skälet finns nu inte längre.

Herr talman! Jag har utvecklat den här frågan i tidigare debatter. Jag nöjer mig nu med att konstatera att den principiella invändningen är att boplikt är ett alldeles för stort ingripande i det enskilda ägandet – liksom med jordförvärvslagen. I reservation 13 tar vi upp erfarenheter från Norge. Det har gjorts en utvärdering i Norge som har haft boplikt i 75 kommuner. Den konstgjorda marknaden har ur vissa aspekter mycket negativa konsekvenser. Bland annat kan vi konstatera att i och med att marknaden har delats upp har de permanentboende blivit fattigare och de som har fått sina hus klassade som fritidshus har blivit rikare. Det har blivit en obalans i samhällena. Det har blivit en märklig situation där alla kontrollerar om de boende bor där i de sex månader de är förpliktade eller fem, och så vidare.

Lösningen för glesbygden över huvud taget och kustsamhällen i synnerhet är en helt annan, nämligen att föra en företagarvänlig politik som ger arbetstillfällen, att infrastrukturen byggs ut, rent konkret vägar, så att det finns förutsättningar för arbetspendling. Dessutom har infrastrukturen i form av bredband stor betydelse för att orterna ska vara ställen där det går att arbeta.

Vi har många gånger diskuterat i riksdagen sänkningen av fastighets-skatten. Fastighets-skatten är en stor black om foten för dessa samhällen om man tänker sig att bo där långsiktigt. Det är kanske en lite marginell fråga i sammanhanget, men många av kustsamhällena är beroende av

havet och fisket. Även en långsiktigt hållbar fiskepolitik har också betydelse för många av dessa samhällen.

Herr talman! Jag tänkte nöja mig med att ta upp en sak till. Det gäller Riksrevisionens styrelses redogörelse angående marklösen. Där konstaterar styrelsen att det är angeläget att ärenden om marklösen handläggs på sådant sätt att så långt möjligt tillförsäkra fastighetsägaren saklig och likvärdig behandling. Granskningen visar att det finns stora brister och att det är ett ojämnt förhållande mellan markägare och staten. Här tas bland annat upp behovet av översyn och ersättningsreglerna vid expropriation. Det visar än mer hur viktig frågan är och att den tyvärr har förhållats så länge att den inte kommer att få en lösning. Vi tror att slutdatum är mitten av 2007.

Då tycker jag att det blir lite rumphugget när man säger i utskottstexten att man lägger den till handlingarna och när Riksrevisionens styrelse påpekar att det var en så viktig fråga att den borde beaktas av riksdagen.

Jag kan bara från Folkpartiets sida säga att vi kommer att följa den här frågan. Visar det sig att de vidtagna åtgärderna inte får de effekter som man förutsätter att de ska få får frågan tas upp i riksdagen igen. Det är det som vi utvecklar i vår motivreservation nr 20, där vi säger att den här frågan är så viktig att riksdagen verkligen måste beakta den. Texten kanske borde ha varit att vi ska följa frågan från utskottets sida.

Anf. 4 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! År 2004 ändrades ledningsrättslagen, och Vänsterpartiet reserverade sig mot beslutet. Det blev lättare för mobiloperatörföretagen att placera master och antenner på platser som de anser vara mest fördelaktiga. Markägare kan nu lättare köras över, och de finns de som har vänt sig eller tänker vända sig till Europadomstolen för att få mastintränet prövat i förhållande till äganderätten. Moderaterna och Centern, som i detta betänkande slåss för en stärkt äganderätt och inskränkningar i expropriationslagstiftningen, medverkade till den här förändringen i ledningsrättslagen. Det är lite av dubbelmoral, kan jag tycka.

Möjligheten att undgå exponering av elektronisk strålning har blivit allt svårare, oavsett var du bor. Även om vi vet vad forskningen anser om strålningsrisken är det fler och fler som har elallergisymtom och som inte kan hitta en frizon där man kan undvika elektronisk strålning. Det finns kommuner som vill inrätta strålningsfria zoner – ett exempel är Bollnäs i mitt hemlän – för att skapa sådana utrymmen, vilket inte är möjligt i dag. Då kommunernas rätt att bestämma mastplaceringen är ytterst begränsad finns det inte så stora möjligheter att tvinga operatörerna att agera anorlunda. Vi kan inte ens tvinga dem att sätta sina sändare på en och samma mast, om det skulle vara en godtagbar lösning. Förändringen av ledningsrättslagen gjorde inte saken lättare.

Vänsterpartiet menar nu att det är dags att se över effekterna av den här lagändringen, men vi vill även ge kommunerna större makt att bestämma var master och antenner ska placeras. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 16.

Samtliga borgerliga partier ställde sig bakom regeringens förslag angående förändringen i ledningsrättslagen i utbyte mot en utredning om expropriationslagstiftningen. En utredare är tillsatt, men där har inte mycket hänt. Vad regeringen vill är osäkert, och borgerligheten börjar bli

otålig. Vänsterpartiet tänker inte verka för de ändringsförslag som finns i de borgerliga reservationerna. Vi anser att förslagen enbart bidrar till ökade markpriser och mer av spekulation.

Herr talman! Betänkandet innehåller en rad stora och mindre frågor, och jag ska nu beröra en mindre fråga, men inte desto mindre viktig för turismen i mitt hemlän Gävleborg. Det gäller fåbodbruket. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att fåbodbruket ska bibehållas och stärkas och att det fria skogsbetet ska öka. Tyvärr är betesrätten hotad, då den bygger på dels ägofredslagen, som är otidsenlig och därför föreslås upphöra, dels gammal sedvana. Ett utredningsuppdrag om förutsättningarna för fåbodbruket slutfördes redan 2003, men inget har hänt. Regeringen bör snarast återkomma i frågan samt upprätta en handlingsplan för fåbodbrukets bevarande.

När det gäller tomträttsinstitutet anser Vänsterpartiet att det ska finnas kvar. Syftet är att undvika markspekulation, vilket borde leda till lägre produktionskostnader och boendekostnader. Det finns dock problem med hur institutet används, och lagstiftningen tillåter bara långsiktiga avtal utan möjlighet till någon årlig reglering eller indexering av tomträttsavgälden. En sådan möjlighet bör införas, och indexeringen kopplas till KPI eller annan lämplig indexering som följer samhällsutvecklingen i stort och inte den absurda prisutveckling som sker på bostadsmarknaden.

I övrigt kan jag konstatera att den borgerliga alliansen även i detta betänkande faller isär på flera punkter. Moderaterna och Centern vill stärka äganderätten av mark och avskaffa tomträttsinstitutet. Det vill inte Folkpartiet och Kristdemokraterna. Moderaterna och Folkpartiet vill avskaffa jordförvärvslagen. Centern och Kristdemokraterna vill skärpa den. Hur den borgerliga politiken i fastighetsrättsliga frågor ska utformas om det blir en borgerlig regering undrar säkert de som lyssnar på detta i kammaren, herr talman.

Anf. 5 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att skratta, för jag får nästan lite känslor i hjärtat för Owe Hellberg. Han intar som vanligt en oerhört krigisk hållning till både vänster och höger. Det måste kännas oerhört svårt att inte vara hemma i något läger. Men jag hälsar Owe Hellberg välkommen till allianslägret när han har besinnat sig.

Han har nu kastat ut en massa påståenden här i dag som jag har väldigt svårt att förstå. När han talar om strålningsfria zoner säger han att kommunerna inte har någon möjlighet att påverka var de här masterna placeras.

Nu är det så att kommunerna har möjligheter enligt PBL, och det är just det som håller på att ske hemma i Bollnäs. Både Ovanåkers kommun och Bollnäs kommun vill starta en frizon för de elöverkänsliga i vårt hemlän. Men vad stupar det på? Det finns inga resurser! Det finns inget stöd från regeringen! Mona Sahlin vill inte ens träffa Frivolten för att diskutera deras framtid. I den regeringen sitter trots allt Owe Hellberg och är med och påverkar.

Var lite ödmjuk och gå till Mona Sahlin och be henne åka upp och hälsa på i frizonen! Jag har själv begärt ett samtal med Mona Sahlin och sagt: Snälla, åk till Bollnäs och prata med Frivolten! Nej, hon vill inte ens höra talas om dem. Owe Hellberg har en allvarlig roll.

Han säger så här: Den borgerliga alliansen faller isär på flera fronter. Men vem är det som faller isär? Jag har inte sett någon enighet mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet annat än i några enstaka frågor, och det gäller att minimera möjligheter till ägande för människor. Då är ni rörande överens.

Anf. 6 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Det var en väldigt lång drapa, och väldigt innehållslös. Jag behöver väl inte förtydliga för kammaren att Vänsterpartiet är ett parti med egna åsikter, och vi kompromissar och kommer överens i majoriteten om de beslut vi ska fatta. I det här betänkandet har vi två reservationer.

Jag kan konstatera att ni när det gäller jordförvärvslagen driver en helt annan linje än vad Moderaterna och Folkpartiet gör. Varsågod, Ragnwi Marcelind, att ta replik på era alliansbröder och diskutera de här frågorna öppet och offentligt vad ni egentligen vill göra!

När det gäller mobilmaster och antenner har vi i Vänsterpartiet tagit till oss det som forskningen säger, men vi tar också till oss vad människor tycker om de här sakerna. Det finns en oro ute i samhället. Det finns många som bevisligen har problem när det gäller elektronisk strålning.

Jag har suttit i PBL-kommittén och jobbat med de här frågorna, och det är mycket klart att kommunerna inte har möjlighet att tala om eller fatta beslut om var dessa master ska placeras. I 2 fall av 400 har kommunen fått rätt när man har överklagat, och det är när masterna har hamnat i ett naturskyddsområde eller på något annat ställe. Det har ingen koppling till strålning eller så, om man nu har åsikter om hur de ska placeras utifrån ett sådant tänkande.

Där har vi sagt att vi väl får fundera över strålningsrisken också fortsättningsvis, men vi ska ta till vara människors oro. Därför tycker vi att kommunerna ska ha ett större inflytande över var master ska placeras. Det har vi inte lyckats åstadkomma i Plan- och bygglagsutredningen heller. Därför driver vi naturligtvis de här frågorna även fortsättningsvis. Så det är nog bra om Ragnwi Marcelind håller sig lite till fakta när hon kommer med sina påståenden.

Anf. 7 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det är precis det jag försöker göra. Därför tycker jag att det är väldigt märkligt när Owe Hellberg säger att Vänsterpartiet är ett fristående parti som fattar sina egna beslut och sedan kommer överens med majoriteten om vad som ska beslutas. Vi har ett väldigt tydligt exempel i det här betänkandet, där Owe Hellberg faktiskt reserverar sig till förmån för till exempel fastighetskoordinater. Men efter bearbetning av Socialdemokraterna var ni inte det självständiga partiet som vågade stå för den uppfattningen, utan ni backade.

När det gäller elöverkänslighet och trygga zoner för elöverkänsliga så att de ska kunna leva och bo i vårt samhälle har vi väckt en motion nu tre år i rad, som Owe Hellberg har sagt nej till. Där vill vi trygga att kom-

muner ska kunna bygga just sådana zoner som Frivolten vill bygga uppe i Bollnäs. Där tycker jag faktiskt att det faller tillbaka på Owe Hellberg att tala om varför han inte har stött vårt förslag som fristående parti som inte är beroende av Socialdemokraterna och Miljöpartiet och som säger sig värna om de elöverkänsliga.

När det gäller PBL och de här masterna är det trots allt så att man i kommunerna kan säga nej. Det är faktiskt så. Om Owe Hellberg har en annan uppfattning måste han tala om vad den bottnar i. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi inte målar ut spöken som inte finns. Det finns massor av människor som mår väldigt dåligt, och det är för de människorna vi ska se till att de får en zon där de kan leva och bo. Det är möjligt om det bara skapas resurser och finns en vilja. Vi har mark. Vi har utpekad tomt. Vi har två villiga kommuner i vårt hemlän som inget hellre vill än att starta en byggnation för Frivoltenprojektet. Men det finns ingen som vill gå in och stötta med resurser från statens eller Boverkets sida. Till Boverket har jag också skickat en skrivelse.

Anf. 8 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Projekt kan ju inte enbart bygga på ekonomiska resurser. Det måste bygga på en lagstiftning som gör det här möjligt. Det kommunerna kan påverka när det gäller master och antenner, och det som det talas om som en risk i plan- och bygglagstiftningen, är om det kan falla istappar från en mobilmast eller annat. När det gäller strålningen finns det i princip inga som helst restriktioner. Den kan stå 15 meter från husväggen på ett flerbostadshus eller 25 meter från en förskola. Kommunen har inte en möjlighet att påverka det här i dag. Kommunen kan inte sätta avståndsmarkering eller avståndsgränser för var en mast ska vara placerad. Ta reda på fakta om hur det här fungerar, Ragnwi Marcelind!

Det är därför kommunerna ska ha ett mycket större inflytande över masters och antenners placering, och då måste man ändra lagstiftningen. Då räcker det inte att få audiens hos Mona Sahlin och prata om olika projekt där man vill göra saker och ting. Det är lagstiftningen det handlar om.

Elektroniska fastighetsmarkeringar över gränser tycker vi är en fråga som man ska jobba vidare med. Men vi kan inte bygga lagförslag i Sveriges riksdag på halvfärdiga doktoranduppsatser. Något mer måste vi nog ha, faktiskt, som underlag för våra beslut. Även om man är ivrig, som Ragnwi Marcelind är i den här frågan, och har vissa kopplingar till lantmäteriet på olika sätt och får en viss information som kanske inte alla andra får, tycker jag att vi ska vara lite mer seriösa i den här kammaren när vi fattar beslut. Det räcker nog tyvärr inte med en doktoranduppsats som underlag för att fatta beslut i den här frågan. Det är en massa juridiska ställningstaganden också.

Anf. 9 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag har egentligen en ganska enkel fråga – eller enkel och enkel – men den är i alla fall kanske något för Owe Hellberg att bita i.

Jag reagerade när Owe Hellberg tog upp att våra förslag enbart leder till markspekulation. Jag vet inte om det finns något slags likhetstecken i Vänsterpartiet mellan å ena sidan enskilt ägande och fri dispositionsrätt och å andra sidan markspekulation. Var går i så fall gränsen? Hur mycket kontroll ska egentligen samhället ha för att det inte ska vara markspekulation? Det kunde vara intressant om Owe Hellberg kan förtydliga det uttalandet, om att våra förslag bara leder till markspekulation.

Anf. 10 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Avskaffande av presumtionsregler, antydningar om att man vid markförsäljning ska ha viss del av avkastningen av kommande verksamhet och en rad andra förslag innebär naturligtvis att markpriserna trissas upp. Självklart är det så. Du får en annan bedömning av markvärdet. Jag, och vi, menar ju att vi ska vara försiktiga med att trissa upp markpriset. Vi ser ju vad det leder till, inte minst i storstadsregionerna, där boendekostnaderna skenar iväg. Man ser inte minst ute i Europa, i våra storstäder, att det här också tvingar människor att lämna sina hem. De kan inte bo kvar. De som jobbar i offentlig service och har låga löner tvingas ut från storstädernas kärnor till ytterområdena. Det kan vara svårt att få tag i arbetskraft. Vi menar att vi naturligtvis ska undvika alla förslag som gör det lättare att spekulera i mark och markpriser.

Anf. 11 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag bara konstaterar att vi har väldigt olika synpunkter, Folkpartiet och Vänsterpartiet, i den frågan. Vi utgår från den enskildes rätt att få full ersättning när man hamnar i en tvångssituation och samhället ändå behöver ta mark i anspråk.

En annan fråga gäller det här med boplikten, som jag tog upp i mitt anförande. Har Vänsterpartiet tagit ställning till den frågan? Vi har ju boplikt i jordförvärvslagen, och sedan spekuleras det i några motioner kring att boplikt skulle vara ett sätt att lösa viss omvandlingsproblematik, från permanentboende till fritidsboende, i vissa kustsamhällen. Har Vänsterpartiet tagit ställning i den frågan? Tycker de att boplikt skulle kunna vara en lösning? Eller är Vänsterpartiet också med på vår linje, att det där inte är någon lösning man kan gå på?

Anf. 12 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jordförvärvslagen är vi naturligtvis för. Vi tycker att möjligheterna till ett aktivt jordbruk och skogsbruk är väldigt viktiga. Där tycker jag faktiskt att borgerligheten får tala om hur de ska ha det. Där är det helt på tvärs. Centern och Kristdemokraterna ska tydligen vara de regionala förespråkarna medan Folkpartiet och Moderaterna ska köpa väljarna i storstäderna. Det kanske är en mix som på något sätt ska locka folk, men det blir inte trovärdigt att hålla på på det sättet.

Sedan gäller det boplikten. Nej, vi ska inte ha någon boplikt på det sätt som du beskriver i våra kustsamhällen och så vidare, och det är ju av den enkla anledningen, det behöver vi inte diskutera så mycket, att EU-lagstiftningen gör det omöjligt. Och vi vill inte heller ha det. Vi kan ju inte hindra EU-medborgare från att köpa fastigheter vid den svenska kusten och i skärgården. Det är ganska onödigt att vi håller på och diskuterar det här om man inte vill göra förändringar i EU-lagstiftningen, och

det tror jag inte att Lars Tysklind vill göra heller i den här frågan. Där tyckte jag ändå att vi var rätt tydliga i PBL-kommittén. Vi sade att det här inte var en fråga som har med PBL att göra, utan man får titta på andra saker om man vill ha levande kustsamhällen och levande skärgårdar.

Anf. 13 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Ja, nog behöver det förändras regler. Det behöver till och med göras här i riksdagen när det gäller talarordningen, för jag har inte möjlighet att gå in och begära replik vare sig på Owe Hellberg eller på Folkpartiet eftersom jag inte har stått i den här talarstolen tidigare. Det tycker jag är lite tokigt, herr talman. Men jag skulle ändå vilja ta detta tillfälle att replikera på Owe Hellberg när han säger att även Centerpartiet får med dubbelmoral. Owe Hellberg brukar vara påläst, och jag tror att om han erinrar sig riktigt upptäcker han att Centerpartiet inte var med på den kohandel där man diskuterade ledningsrätt och expropriationslagstiftning.

Jag skulle ha tagit en replik på Folkpartiet också, för jag kan inte dela den mening man har i reservation 10 där man säger att alla ägare av skogsfastigheter bör tvingas att ta ansvar för mark. Vi i Centerpartiet menar att alla privata skogsägare i stället bör ges förutsättningar för att bruka sin mark, inte tvingas att sälja till högre penning än vad man behöver, och man bör få bestämma det själv.

Vi tycker också att statens innehav av Sveaskog bör säljas ut till de privata.

Nu tänker jag prata om äganderätt och om total avsaknad av en ägare till mark. Enligt 2 kap. 18 § första stycket i regeringsformen är varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Det är en i mitt tycke mycket tydlig lagtext. Trots det upplever alltför många att man tvingas att avstå mark och att man får lämna ifrån sig nyttjanderätten till sin egen mark och skog. Det är mycket kännbart och dessvärre en mycket okänslig handläggning som ligger bakom, inte minst av statens myndigheter, när man tar mark till vad som man anser är till det fromma för det allmänna. Det må gälla vägar som ska dras över bördig jordbruksmark eller för ägaren värdefull skogsmark som tas, exproprieras, för att användas som till exempel naturreservat.

Jag hade så sent som i onsdags kontakt med en skogsägare som nu är i stor konflikt med länsstyrelsen i vårt län. Det här är inte bra.

Det handlar om stora ingrepp som direkt berör markägares möjligheter att fortsätta att driva sina gårdar. Det handlar om att man kan tvingas flytta ifrån sina hem. Det handlar om svårigheter vid generationsskifte, exempelvis vid säkerhet för lån.

När mark och skog tas för att man anser att det allmännas intresse går före den enskilde då är det oftast mycket stora värden som står på spel. Men det är även problem vid så kallat annat förfarande. Det kan gälla att en ledning ska dras fram, ett mindre intrång. Men om det sker på ett oförnuftigt sätt kan det innebära väldigt stora problem för markägarna.

Att använda sig av expropriationslagstiftningen, som den är utformad i dag, är förenat med alltför stora ingrepp, inte minst sker det på ett okänsligt sätt. Därför tyckte vi i Centerpartiet redan för två år sedan, när man skulle tillsätta en utredning, att man skulle ta ett beslut direkt. Det har visat sig att det tog jättelång tid att ens komma i gång med en utredning.

Äganderätten är skyddad i grundlagen, men ändå har den i praktiken ett alltför svagt skydd. Centerpartiet anser att äganderätten måste förstärkas. Jag hoppas att den utredning som nu ändå finns ska se över expropriationslagstiftningen så att vi alla över partigränser kan vara beredda att stödja den. Inte minst måste den ekonomiska ersättningen till mark- och skogsägare vara väldigt tydlig.

Det finns en uppenbar fara i om man ensidigt, som nu, hävdar de gemensamma intressena framför den enskildes äganderätt. Även om det skrivs så vackert i betänkandet att hänsyn ska tas till båda parter gör man inte det i dag. Inte minst riskerar det att leda till en misstro mot rättsstaten, och det kan föra med sig att människor blir uppgivna och i allt mindre grad känner ansvaret för sin egendom och för miljön i sin omgivning.

Äganderätten måste stärkas i svensk lagstiftning. Jag vill stryka under det kraftigt från Centerpartiets sida. De möjligheter som det allmänna har i nuvarande lagstiftning att expropriera egendom och därmed inskränka nyttjanderätten måste användas mycket varsamt och med respekt för människor.

Inte minst måste ersättningsreglerna ses över så att det vid varje expropriation, som får användas endast när alla andra vägar är prövade, finns klara ersättningsregler som noga måste följas. Ersättningen ska bestämmas i inledningsskede och absolut inte i efterhand. Betalning bör ske omgående för mark och skog.

Det här handlar om ekonomin för småföretagare på landsbygden.

Herr talman! Den andra fråga som jag vill ta upp är en fråga som jag vid olika tillfällen har påtalat här i riksdagen. Jag har skrivit motioner under alla år och deltagit i debatter med justitieministern, miljöministern och bostadsministern i denna fråga. Det berör alla deras områden – säkerhet för människor, miljön och bostadsområden. Det handlar alltså om ägarlös mark, så kallad herrelös mark.

Regeringen har tittat på utredningar och lagt fram ett förslag. Men redan när det lades fram tyckte vi att det blev en väldigt tandlös förändring. Det visar sig att det inte fungerar i dag. Vi har fortfarande så kallad herrelös mark i Sverige.

Vi har kunnat följa debatten i massmedier kring detta. I en artikel har vi kunnat läsa: "Det förfallna och ägarlösa bostadsområdet i Hästhagen i Söderfors har orsakat djupa veck i pannorna på justitiedepartementets sakkunniga tjänstemän." Vecken i dessa pannor, eller ännu hellre nya pannor i veck, behövs för att man ska komma till rätta med så kallade herrelösa fastigheter. Den proposition som regeringen lade fram blev väldigt luddig.

Än värre har det blivit efter den prövning som gjordes efter begäran från Tierps kommun. Man har gått till domstol och fått svaret nu år 2006: Nej, det finns ingen ägare till den här marken. Ingen har alltså ansvaret för detta ingenmansland med stora förfallna lägenhetshus med ca 150 lägenheter i. Det ser ut som ett fullständigt krigshärjat område, det har

jag berättat för er förut. Det har även använts som övningsområde av militärer. Ändå anser staten att man inte har ansvar för området. Området ligger mitt i ett samhälle, omgivet av en villabebyggelse där det bor både barn och gamla. Jag bävar, för jag tror att det kommer att ske en olycka på det här området.

Mitt krav kvarstår alltså, herr talman, att staten måste ta ett ansvar för att området blir sanerat. Den socialdemokratiska kommunledningen i Tierps kommun bör naturligtvis ta sitt ansvar, men det är upp till de kommunalpolitiskt förtroendevalda att påpeka det. Stat och kommun måste hjälpas åt. Jag beklagar att ingen av er i bostadsutskottet ställer upp och tar ansvar för detta. Jag antar att det beror på att ni inte satt er in i problematiken, att ni inte varit i kontakt med era partivänner på lokal nivå. Om ni hade varit där och sett förödelsten skulle ni ställa er bakom min reservation.

Herr talman! Jag tar mig friheten och hälsar utskottet välkommet på världsmiljödagen den 5 juni i år till Hästhagen i Söderfors där det kommer att vara en stor aktivitet kring detta. Väl mött!

Med det yrkar jag bifall till reservation 3 och reservation 17. Jag står naturligtvis bakom alla våra andra reservationer.

Anf. 14 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Om Rigmor Stenmark inte var med på beslutet om ledningsrättslagen borde Rigmor Stenmark ha ställt sig bakom reservationen från Miljöpartiet och Vänsterpartiet i den här frågan. Där vill vi utreda konsekvenserna av att mobiloperatörerna har ännu större möjligheter att göra intrång på enskilt ägd mark men även har större förutsättningar att få sin vilja igenom när det gäller kommunal mark. Det skulle vara intressant att höra varför du inte ställer upp på det.

När det gäller expropriation och ägande vill jag naturligtvis framhäva att det är väldigt viktigt med ett kollektivt ägande, att stat och kommun också hävdar sin rätt och sitt ägande. Det ser lite olika ut. När man tittar på till exempel skogsmark och skogsinnehav är i USA, privatismens högborg, det statliga ägandet av skogsmarken betydligt större än vad det är i Sverige.

Jag undrar lite grann när det gäller expropriationslagstiftningen vad Centerpartiet egentligen vill. Ni pratar om att man ska ändra regelsystemet och göra det mindre lätt att expropriera privat mark. Samtidigt läser jag i er reservation att det ni egentligen är mest intresserade av är att man ska få mera betalt när man säljer sin mark. Då är min fråga till Rigmor Stenmark: Är det inte risk för att det blir mer markspekulation, mer av höjda markpriser som i sin tur påverkar allt som har med verksamhet att göra, vare sig det är bostäder eller annan typ av verksamhet, att den blir dyrare att bedriva? Priset på mark är ändå ett fiktivt pris. Det är väldigt svårt att prissätta det.

Anf. 15 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag ska glädja Owe Hellberg med att jag tror att han kommer att få stöd för sin reservation av vissa i Centerpartiet. Jag kan gott säga att det finns vissa delade meningar hur långt man ska gå. Bli inte alltför överraskad!

När det gäller expropriationslagstiftningen tycker vi att det är oerhört viktigt att man har respekt för båda sidorna. Om man ska dra fram en stor väg, typ E 4, måste det ske på bekostnad av viss mark i landet. Då måste samhället ha möjlighet att få mark. Men det måste ske med respekt för de människor som äger den marken, i allra högsta grad. Där har vi från Centerpartiet en helt annan åsikt än vad Owe Hellberg som representerar Vänsterpartiet har. Vi tycker faktiskt att det är viktigt att det finns enskild mark i Sverige.

Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått något annat. Jag säger också att det är viktigt att det finns både statlig och kommunal mark. Det bör vara en balans i den här frågan. Det påverkar mycket av vårt sätt att leva och synen på en massa saker och frågor i samhället, inte minst allemansrätten.

Jag skulle gärna vilja ha exempel på vad i expropriationslagstiftningen som är fel och om Rigmor Stenmark har goda exempel på fall där man inte ska göra en expropriering. Jag skulle gärna vilja höra exempel på det, men vi får aldrig några exempel. Det handlar till syvende och sist om vad man får i ersättning om man säljer marken. Det är det som det handlar om, alltså vad ersättningen blir när jag säljer. Det är tydligt att ersättningsvillkoren är viktigare än det privata ägandet. Det skulle vara intressant att få höra lite synpunkter på det.

När det gäller jordförvärvslagen är det bra att Lars Tysklind kommer upp i talarstolen och diskuterar frågan. Det är ju en jättekonflikt i den borgerliga alliansen. Det är bara att konstatera. Moderaterna och Folkpartiet lägger fram ett förslag om att avskaffa jordförvärvslagen. Vad säger då Centerpartiet och Kristdemokraterna? Det verkar vara ärligt och allvarligt menat att man tycker att det är viktigt för glesbygden, att man får levande jordbruk och skogsbruk och att man använder sig av den här lagstiftningen. Ni kan skratta hur mycket ni vill, men det här är en jättekonflikt. Det finns på andra områden. Sådant vill naturligtvis väljarna ha besked om. Vi i majoriteten har faktiskt förändrat lagstiftningen för att stärka det här.

Det finns saker och ting som ni diskuterar och vill ändra också. Det var jag intresserad av att reda ut, men det svar man fick än en gång var att EU-lagstiftningen utgör hinder.

Anf. 17 TALMANNEN:

Owe, det är inte replik till Rigmor Stenmark där. Kritiken riktades mot dem som inte står i den andra talarstolen.

Anf. 18 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag delar faktiskt den åsikt som Owe Hellberg har och Vänsterpartiets åsikt när det gäller jordförvärvslagen och andra saker. Jag tycker att man måste vara väldigt seriös i de här frågorna. Det är precis som Owe Hellberg själv svarar i en annan replik. Vi är olika partier, och vi har olika inställningar till det här. Centerpartiet vill verkligen slå vakt om och ge förutsättningar för att vi ska ha en levande landsbygd. Därför tycker vi att jordförvärvslagen till en viss del också kan vara en bit i att se till att man ger förutsättningar för människor att leva på jord och skog.

Du ville ha ett klart och tydligt exempel på hur det slår när det gäller expropriationslagstiftningen. Egentligen bör man inte stå i talarstolen och prata om sin egen egendom, men man kan prata lite allmänt. Det kan faktiskt vara så i Uppland, som är en ganska rik och diger jordbruksmark, att en E 4 kommer och drar fram rakt igenom. Det är inte några små markområden det handlar om, utan det handlar om stora marker som man plöjer sig rakt igenom, klyver egendomar så att huset står på en sida och marken ligger på den andra sidan.

Om man inte själv är eller har varit jordbrukare är det kanske svårt att förstå svårigheten med det här, svårigheten att bli av med möjligheter att driva ett lantbruksföretag. Det här handlar om pengar. Det handlar om människor som verkligen får jobba med sina egna händer för att få pengar att leva på. Det är därför det är så oerhört viktigt med ersättningsnivåerna. Det handlar inte om att man en gång i månaden får 48 000 kr i sin plånbok oberoende av hur mycket eller hur lite man gör. För en bonde handlar det om att verkligen få betalt för det arbete som han utför och som han lägger ned.

Anf. 19 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag går upp här i talarstolen för att jag tycker att det behövs ett förtydligande när det gäller Folkpartiets inställning till jordförvärvslagen. Jag ser inget motsatsförhållande mellan Folkpartiet och Centern när det gäller att skapa en levande landsbygd och bevara den. Vi har bara lite olika sätt att se på hur det ska lösas. Jag håller naturligtvis med Rigmor Stenmark när hon säger att man ska ha förutsättningar för att kunna vårda sin skog. Det har vi inte några motsatta synpunkter på. Vi utgår från att människor som har skog är ärliga människor som vill ta till vara sin egendom och gör så i de allra flesta fall, en mycket stor majoritet. Men vi säger när det gäller jordförvärvslagen att vi inte tycker att det är en bra metod för att uppnå de målen. Vi ser inte att krångliga regler kring förvärvet löser frågan. Rigmor Stenmark tog upp en mening i vår reservation som kanske kan kännas lite tvingande. Den hänvisar till det resonemang som vi hade när vi diskuterade under förra riksmötet kring jordförvärvslagen och skogsvårdslagen.

Vi sade att vi tror att det är en dålig metod att försöka lösa problemen med skogsklippare genom jordförvärvslagen. Vi menar att om man vanvårdar sin skog är det skogsvårdslagen som ska lösa problemet.

Obalansen mellan ägarkategorier är naturligtvis en risk, som Rigmor Stenmark tog upp här. Den frågan tycker vi hör hemma i konkurrenslagstiftningen. Därmed upphör egentligen jordförvärvslagen. Det är detta med omarronderingar som finns kvar, men det har vi också hänvisat till annan lagstiftning. Därför finns det inget berättigande för den lagen. Det är vår syn.

I grunden finns inga motsatsförhållanden här. Jag ser inte alls det här som någon stor konflikt inom alliansen.

Anf. 20 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Det är alldeles utmärkt, tycker jag, i så fall. Men då tycker jag att ni skulle vara så ärliga att ni strök den här meningen: ”Vi menar att man i stället bör tvinga alla ägare av skogsfastigheter att ta ansvar för sin mark.”

Anf. 21 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Ja, det kanske är lite drastiskt uttryckt, men det är med hänvisning till att vi tycker att man ska använda skogsvårdslagen i stället i det här sammanhanget. Jordförvärvslagen är ingen bra metod att lösa problemet med vård av skogen.

Anf. 22 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Från Centerpartiet vill vi att det ska skapas förutsättningar för enskilda skogsägare att behålla och även köpa in fastigheter i deras närhet för att de på så vis ska kunna stärka sin verksamhet. I dag är det faktiskt svårt att vara skogsägare, att vara markägare, att kunna leva på sina egendomar. Det här måste man från statens sida vara uppmärksam på, om det nu är så att man vill ha en levande landsbygd och om man nu vill skapa förutsättningar för företag, för det här handlar om företag.

Anf. 23 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Det har blivit mycket ordande här om jordförvärvslagen. Det här är ett område där Miljöpartiet, Centern och Kristdemokraterna har enats om en reservation som bygger på motioner från Centerpartiet och Miljöpartiet. Det är ju glädjande att flera sluter upp kring den.

Det var väldigt viktigt att det blev en förändring av jordförvärvslagen den dagen den kom för att komma till rätta med skogsklipparna, som köper upp mark utan att ha syftet att det ska vara ett långsiktigt hållbart skogsbruk som man ska ägna sig åt. Vi har reservationen om att stärka ett småskaligt långsiktigt ägande och brukande av jord- och skogsbruksfastigheter därför att vi vill stärka jordförvärvslagen. Vi ser nämligen att vi inte kommit riktigt ända fram. Vi tycker att ägarbalansen mellan stora och små företag riskerar att rubbas och att man därför måste se över hur ägarbalansen påverkas.

Det som jag främst vill ägna mina minuter åt är en solidaritetsfråga. Jag tycker att ordet solidaritet är det vackraste ord som finns.

Här gäller det solidariteten med de elöverkänsliga. Det är en fråga om lika rättigheter. Ett funktionshinder som elöverkänslighet utestänger folk från det sociala liv som vi tycker är fullkomligt självklart att delta i, till exempel att vistas i en sådan här lokal, att åka med allmänna kommunikationsmedel. Det finns mycket som man inte klarar av. Oavsett vad detta beror på – forskarna är oeniga om vad det här är fråga om – är det en otroligt viktig fråga.

FN:s standardregler för funktionshindrade handlar bland annat om rätten till en god bostad och ett fullvärdigt socialt liv. Dessa regler måste inbegripa även den handikappgrupp som utgörs av de elöverkänsliga.

Jag är ledsen, Ragnwi, men jag hittar inte den kd-motion som du hänvisar till här. Det är möjligt att det har funnits en sådan under tidigare år. Miljöpartiet har också varje år tidigare väckt en motion i frågan. Nu var det en vänsterpartimotion som det för vårt vidkommande passade ganska bra att haka på. Därför har vi en reservation ihop med Vänsterpartiet i den här frågan. Jag skulle kunna tänka mig att vänsterpartister kommer att haka på den, och det har vi ju hört nu. Men även en del folkpartister och kristdemokrater kanske skulle kunna tänka sig att enas över parti-gränserna i frågan om behovet för den här gruppen. Åtminstone framgick

det av en enkät som föreningen Vågbrytaren gjorde inför valet 2002. Blockpolitiken fungerar helt enkelt inte i den här frågan, den finns inte. Det var Miljöpartiet, Vänstern, Kristdemokraterna och Folkpartiet som svarade på Vågbrytarens frågor och gick igenom punkt för punkt. Centerpartiet, Socialdemokraterna och Moderaterna ville av olika anledningar inte svara på Vågbrytarens frågor. Av enkäten framgår det att vi partier som svarade var eniga på väldigt många punkter. Jag har protokollet här om det är någon som vill återgå till vad vi sade inför valet 2002.

Jag yrkar bifall till reservation nr 16 under punkt 15.

Anf. 24 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! I betänkandet behandlar utskottet motioner om fastighetsrättsliga frågor från den allmänna motionstiden både 2004 och 2005. Även Riksrevisionens redogörelse angående marklösen behandlas, som vi har hört.

Många av motionerna känner vi igen från tidigare år. Expropriationsreglerna, som innebär att enskildas egendom kan tas i anspråk för att tillgodose olika samhällsnyttiga ändamål, är något som återkommer i motionerna.

En expropriation innebär att en fastighet tas i anspråk för ett allmänt intresse. Beslut om tillstånd till expropriation fattas av regeringen eller, i vissa mindre frågor, av länsstyrelsen. En expropriation får ske bara för vissa bestämda ändamål. En avvägning görs alltid mellan olika intressen för att uppnå en ändamålsenlig hushållning av markresurser.

Lagen finns för att det allmänna ska ha möjlighet att göra avvägningar och är ett redskap för stat och kommun att påverka samhällsutvecklingen. Vi har en majoritet i utskottet som anser att det allmänna måste ha möjligheter att göra avvägningar mellan skilda intressen som gör anspråk på ett markområde. Vi anser också att de prövningar och avvägningar som görs uppfyller kraven på rättssäkerhet.

När det sedan gäller ersättningsreglerna vid expropriation har utskottet tidigare gjort ett tillkännagivande till regeringen och begärt att det görs en utvärdering för att se hur reglerna fungerar och om de leder till rimliga resultat för den enskilde. Regeringen har tillsatt en utredare som ska göra en översyn av ersättningsbestämmelserna. Utredaren ska komma med ett delbetänkande senast den 31 januari 2007 och där redovisa hur ersättningsbestämmelserna tillämpas. Därefter är det meningen att regeringen ska komma med tilläggsdirektiv för det fortsatta arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 juli 2007.

Den kommunala förköpsrätten är ett viktigt komplement till expropriationslagen. Förköpslagen är ett av flera instrument som ger kommunerna möjlighet att planera bebyggelseutvecklingen och ta ansvar för den fysiska samhällsutvecklingen. Den uppfattningen delas av en mycket stor del av utskottsledamöterna. Men företrädare för Moderaterna och Centerpartiet vill att äganderätten ska få en starkare ställning gentemot expropriation. Resten av utskottet delar inte den uppfattningen. Skälet till det är att vi anser att det allmänna även i fortsättningen ska ha möjlighet att göra erforderliga avvägningar mellan skilda berättigade intressen. Utskottet anser att dagens lagstiftning uppfyller kraven på att det sker på ett rättssäkert sätt.

Herr talman! I frågor om expropriation ser vi att det från Moderaterna och till stor del också från Centerpartiet finns en misstro mot det allmänna. De anser inte att stat och kommun behöver nuvarande redskap för att påverka samhällsutvecklingen. De vill att expropriationslagstiftningen, förvärvslagstiftningen och den kommunala förköpsrätten ska ses över. Och syftet ska vara att undanröja lagarna eller att de ska få en utformning som mer stärker äganderätten. Med undantag för Moderaterna och Centerpartiet finns det en samsyn hos övriga partier om det nödvändiga att kunna kontrollera samhällsutvecklingen på så sätt som lagarna tillåter.

Kommunerna har i dag möjlighet att upplåta mark med tomträtt. Det är en gammal bestämmelse som infördes som ett komplement till äganderätten. Kommunerna kan genom att använda tomträttsinstitutet upplåta mark för bland annat bostäder till ett lägre pris än om marken skulle säljas. En del kommuner har efter att de upplåtit mark med tomträtt erbjudit tomträttsinnehavare att friköpa sin tomt. Det är kommunerna som har möjligheterna i sin hand att besluta om mark ska upplåtas med tomträtt och också besluta om marken ska få friköpas.

Moderaterna och Centerpartiet anför i en reservation att de anser att kommunerna inte längre ska få besluta om att upplåta mark med tomträtt. De förklarar också tillsammans med Kristdemokraterna och Folkpartiet att kommunerna inte längre själva ska kunna bestämma om de vill erbjuda friköp av tomter.

I andra sammanhang är vi alla överens om betydelsen av det kommunala självstyret, men i markfrågor ifrågasätter de borgerliga partierna kommunernas vilja att på det för medborgarna bästa sättet hantera dessa frågor. Som jag ser det är det helt ideologiska skäl som driver de borgerliga partierna. De förespråkar att utrymmet för privat ägande måste vidgas. Och i reservationen uttrycker sig moderater och centerpartister på följande sätt:

”Det är oförsvarbart att på rent ideologiska grunder behålla ett markpolitiskt instrument vars konsekvenser förhindrar ett spritt enskilt ägande.”

Vi socialdemokrater har inget emot enskilt ägande, men vi ser också värdet i att kommunerna har fortsatt möjlighet att använda sig av upplåtelse med tomträtt. För oss socialdemokrater är det viktigt att kommunerna har instrumenten och möjligheterna att planera boende och samhällsutveckling och att kommunerna har möjlighet att hålla tillbaka boendekostnaderna genom att upplåta mark med tomträtt. Vi har inte heller något emot att kommunmedborgarna kan friköpa sina tomter. Men det är inte något som vi vill lagreglera. Det ska kommunen själv avgöra.

Jordförvärvslagen är också ett instrument för markpolitiken och har regionalpolitiska syften. Från Moderaterna och Folkpartiet vill man antingen starkt begränsa eller upphäva jordförvärvslagen. Här är de borgerliga partierna inte överens. Kristdemokraterna och Centerpartiet förklarar i en reservation tillsammans med Miljöpartiet att lagen ska ses över. De befarar att ägarbalansen mellan stora och små företag riskerar att rubbas. De vill stärka ett småskaligt, långsiktigt ägande och brukande av jord- och skogsbruksfastigheter.

Jordförvärvslagen ändrades så sent som den 1 augusti 2005. Genom ändringen har bestämmelserna om tillstånd till förvärv av lantbruksegen-

dom i glesbygd skärpts. Det har gjorts för att motverka så kallade exploaterande förvärv. För att få göra tillståndsfria förvärv har tiden som en person måste vara bosatt i kommunen där fastigheten finns förlängts från sex månader till ett år. Det har också skett förenklingar så att juridiska personer kan förvärva lantbruksegendom, men bara från andra juridiska personer, med undantag av dödsbon, utan att det behövs förvärvstillstånd.

Här finns det från de borgerliga partierna krav på att förvärvsprövningen ska tas bort och på att lagen för att skydda familjedrivna jord- och skogsbruk ska förstärkas. Majoriteten i utskottet anser att förvärvsprövningen av regionalpolitiska skäl ska behållas. Utskottet anser också att balansen mellan olika ägarkategorier ska fungera. Det är därför viktigt att följa utvecklingen av den nya lagen. Vi behöver ytterligare erfarenhet av de nya reglerna innan vi föreslår någon ändring av reglerna.

Hur ska man förhindra att permanentus köps och ombildas till fritidshus? Det finns motioner från Socialdemokraterna och Kristdemokraterna om att boplikt ska utredas och regleras med stöd av plan- och bygglagen. Det finns motioner från Folkpartiet om att tanken på boplikt ska avvisas.

Detta är en svår fråga. Vi är alla måna om att våra kust- och skärgårdssamhällen och andra eftertraktade områden ska bevaras och bebos permanent och inte omvandlas till områden för fritidsbostäder.

Regeringen och Plan- och bygghedskommittén har övervägt frågan, och utskottet ansluter sig till bedömningen att frågan inte kan lösas inom ramen för plan- och bygglagen. Vi tror inte på möjligheten att kommunerna i planer ska kunna förbjuda att bostäder används för fritidsändamål. Frågan är mer komplex än så och beror på flera faktorer såsom konjunktur, befolkningsutveckling och utveckling av bostadsmarknaden. Utskottet avstyrker därför motionsförslagen om att permanentboende och fritidsboende ska regleras i plan- och bygglagen.

Vi väntar på en proposition om fåbodbrukets förutsättningar. Enligt en utredning som lämnats till regeringen och som har remissbehandlats bör fåbodkulturen bevaras och stärkas. Utredningen anser att det behövs lagbestämmelser för att det fria skogsbetet ska kunna fortsätta. Förslagen från utredningen bereds inom Regeringskansliet.

Jag kan dela uppfattningen i reservationen från Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Folkpartiet och Centerpartiet om att fåbodbruket är en omistlig del i vårt kulturarv. Jag minns själv mina somrar på Långsbovallen i Hälsingland mellan Delsbo och Järvsö. Det fåbodliv som jag där fick uppleva har gett mig mycket, och jag vill också att detta kulturarv ska finnas kvar. Utskottsmajoriteten och reservanterna vill samtliga säkra fåbodbrukets fortbestånd. Skillnaden är att vi som utgör majoriteten litat på att regeringen som man lovat kommer med en proposition, och reservanterna vill göra ett tillkännagivande om samma sak.

Vi har också behandlat lagen om ledningsrätt och lagen om herrelösa fastigheter. Det är två rätt nya lagar som har gällt från 2004 och 2005. Här anser utskottsmajoriteten att det är för tidigt att nu analysera konsekvenserna av lagändringarna eller att säga att lagarna är otillräckliga. Därför avstyrks motionerna.

En fråga som återkommer i motionerna är om det behövs någon lag som reglerar att kommuner och andra ska ha en plikt att samråda med

fastighetsägare och näringsidkare om kommande markarbeten. Vi delar uppfattningen att det är värdefullt att kommuner och andra informerar och samråder om kommande markarbeten. Men utskottsmajoriteten anser inte att det ska behöva regleras i lag. I praktiken är det också vanligt att kommunerna informerar och samråder. Reservanterna visar här återigen ett misstroende gentemot kommunernas sätt att hantera kommunmedborgarna.

Ett förslag som vi inte har behandlat tidigare är tanken att fastighetsgränser ska kunna bestämmas med hjälp av fastighetskoordinater i stället för som i dag med fysiska gränsmarkeringar i form av gränsrör, råstenar och dylikt. Detta är en fråga som har aktualiserats av Lantmäteriet i olika sammanhang. Det pågår också ett doktorandprojekt som finansieras av Lantmäteriet och som syftar till att man ska se över förutsättningarna för att bestämma fastighetsgränser med hjälp av koordinater. Denna avhandling beräknas vara klar under våren 2007. Tanken är att Lantmäteriet därefter ska ta ställning till hur man ska gå vidare.

Motionen från Kristdemokraterna är intressant, och det finns skäl att anta att fastighetsgränser i framtiden kommer att baseras på digital information på samma sätt som kartor och fastighetsdata i stor utsträckning har digitaliserats. Utskottets majoritet är intresserad av fortsättningen men vill invänta resultatet av det pågående projektet och Lantmäteriets åsikter i frågan.

Till sist frågan om marklösen. Riksrevisionen har granskat hur sex statliga myndigheter handlägger ärenden om marklösen. Riksrevisionen har i sin rapport uppmärksammat att det kan vara ojämlika förhållanden mellan en myndighet och en fastighetsägare i samband med marklösen. Med anledning av Riksrevisionens granskning har regeringen i regeringsbrevet för i år ställt krav på att Banverket, Vägverket, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ska redovisa vilka insatser som de hittills har gjort och vad de avser att göra utifrån Riksrevisionens påpekanden. Det uppdraget ska redovisas senast den 30 juni i år. Med hänsyn till de redogörelser som begärts och den utredning som tillsatts för att göra en översyn av ersättningsbestämmelserna enligt expropriationslagen anser utskottet att Riksrevisionens redogörelse inte ska föranleda någon åtgärd från riksdagens sida utan den läggs till handlingarna.

Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationerna.

Anf. 25 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Lilian Virgin om översynen av ersättning vid expropriation. Har Lilian Virgin några upplysningar om varför det dröjde så länge innan den kom i gång? Vad var svårigheten?

Vi är nog ganska överens om att det tagit orimligt lång tid. Nu ska ett delbetänkande komma i början på år 2007, och man ska vara klar i mitten av år 2007. Då har det ändå gått över tre år innan det är färdigt.

När man drar ut på tiden med utredningar kan man misstänka att det egentligen är någonting som regeringen inte vill göra. Det är väldigt olyckligt. Vi hade ändå en överenskommelse att det skulle göras.

Det är en viss brist på respekt för ett tillkännagivande från riksdagen. Det måste även i detta fall vara så att regeringen så skyndsamt som möjligt ska effektuera riksdagens beslut.

När det gäller frågan om friköp av tomträtter kan man naturligtvis diskutera kommunalt självstyre. Från Folkpartiets sida ställer vi helt upp på det kommunala självstyret i frågan. Det får vi mer se som en principiell diskussion. Från Folkpartiet kommer vi även på kommunal nivå att agera i den frågan. Det måste vara en rättighet att få köpa loss sin tomträtt.

Det är en långsiktighet i detta. Det finns egentligen inget skäl till varför det ska vara tomträtter. Om det är bestämt att det inte ska vara någon ändrad markanvändning är det bara en oförutsägbarhet för den enskilda om man inte har rätt att köpa fri sin tomträtt.

Vi får se det som en principiell diskussion. Vi för även principiella diskussioner i andra frågor. Det kan gälla omvandling av hyresrätter till bostadsrätter och så vidare. Jag tycker att det även hör hemma i riksdagen att föra den typen av diskussion.

Anf. 26 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Vi var överens om att det var ersättningsreglerna som skulle utredas. Vi skulle se på hur de slår och vad man skulle göra åt det. Vi har från vår sida varit lika angelägna som ni andra om att utredningen ska komma i gång. Vi har sinsemellan haft kontakter. Det har också för- anlett kontakter med departementet som har arbetat fram riktlinjerna.

Jag har inte något exakt svar på varför det har tagit tid. Det är helt enkelt så att frågan är komplicerad. Nu när direktiven är fastställda måste vi låta utredningen ta sin tid för att svara på frågorna.

När det gäller friköp av tomträtter förstod jag inte riktigt frågan. Min principiella inställning är att det är kommunerna som beslutar om att inrätta tomträtter. Det kan de göra för att de kanske vill hålla bostadspri- serna nere i ett område. Likadant är det när det gäller friköp av tomterna. Det är helt enkelt kommunerna som ska ha avgörandet i sin hand.

Anf. 27 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Det sista får jag hålla med om. I sista hand är det natur- ligtvis kommunerna som får fatta det beslutet. Men jag tycker ändå att det finns ett utrymme för att föra en principiell diskussion om ägandet och den enskildes rätt.

Det är bara att konstatera att Lilian Virgin inte har andra upplysningar än vad vi har fått när vi har försökt att få svar från justitieministern i frågan. Det har egentligen varit väldigt oklara svar. Det är bara att be- klaga. Det går inte att vrida tiden tillbaka. Den förlorade tiden på två år är den stora stöttestenen.

Jag ska ta upp frågan om boplikt som vi har diskuterat här några gånger. Även Owe Hellberg hade en liten diskussion om det. Det står att PBL-lagstiftningen inte är en väg att gå. Jag tycker att det är väldigt bra att man har kommit fram till det och sätter en punkt i den frågan.

Vad vi eftersträvade var att också sätta en punkt i frågan över huvud taget. Nu står det inget om EU-lagstiftningen i utskottstexten. Det kanske det borde göra. Det räcker inte med att bara konstatera att det är en kom- plex fråga och lämna den till framtiden.

Man kan även ställa sig bakom det principiella ställningstagandet. Boplikt kan egentligen inte någonsin vara ett bra sätt att ta sig fram. Det är en alldeles för stor inskränkning av det enskilda ägandet.

Vi har ändå erfarenheter från andra länder att det inte har fungerat. Därför borde vi avfärda den tanken väldigt tydligt. Kan vi sedan göra det med hjälp av EU-lagstiftningen kan det vara bra i sig. Jag tycker att vi kan ta en principiell ståndpunkt i den frågan.

Anf. 28 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Det vi har behandlat i betänkandet är om vi i plan- och bygglagen ska kunna reglera boplikten. Det är vi överens om att vi inte ska göra.

Om Lars Tysklind vill ha min principiella ståndpunkt i frågan om boplikt tror inte jag på att det är möjligt att reglera det över huvud taget. Det är andra saker som man får ta till för att stimulera att människor kan bo kvar i sina områden och att inte penningstarka människor kommer och köper upp fastigheterna.

Det är nog andra saker som måste göras. Men boplikten i sig tror jag inte är en framkomlig väg. Det visar också erfarenheter från Norge. Det är inte den bästa lösningen.

Anf. 29 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Man skulle vidga utredningen av expropriationslagen om man tittade på mer än bara ersättningsreglerna, Lilian Virgin. Det handlar om syftena, vilka som kan expropriera och vad som kan ske vid ändrat syfte.

Vi tycker också att man skulle titta på att utreda förutsättningarna för återköp. Det är en fråga som är ganska aktuell i samband med all försvarsmark som inte längre används.

Jag har bara en kort fråga. Varför kan ni inte ha ett intresse av att man gör en bred belysning och tittar på de frågorna?

Jag hade också tänkt att ta upp lite om boplikten. Men det gjorde Lars Tysklind. Jag tänker i stället tala om informations- och samrådsansvaret mot näringsidkare vid markarbeten.

Lilian Virgin säger i talarstolen att det inte är ett problem. Utifrån en makroekonomisk synvinkel är det absolut inte något problem. Men det finns en hel del små näringsidkare som berörs. Det kan vara ett litet kafé eller en krog, som jag nämnde i talarstolen, som drabbas oerhört hört och tappar väldigt mycket inkomster.

Där hade man kanske kunnat finna en lösning om man bara hade information och samråd. Det är en hel del kommuner som slarvar med det. Skulle det inte kunna vara så att man ökade kravet på att man ska ha information och samråd i just de här frågorna?

Anf. 30 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är det en ordentlig prövning av expropriationslagen. Det är regeringen som fattar beslut, och i vissa fall i mindre frågor är det länsstyrelsen som gör det. Vi tycker att de regler som finns och de lagar som gäller är tillräckliga. De ska självklart tillämpas på det sätt lagen avser.

Det ställdes också en fråga om återköp av Försvarsmaktens mark. Som vi nu ser har det på många ställen blivit försvarsmark ledig, om jag uttrycker mig så. Det brukar finnas ett kommunalt intresse att köpa upp den marken. Försvarsmarken ligger ofta väldigt väl i anslutning till sam-

hällena. Det finns ett allmänt intresse att marken ska användas för bostadsbebyggelse eller andra ändamål.

När det gäller information och samråd med näringsidkare har vi tagit upp den frågan väldigt många gånger. Det vanliga är att kommunen eller vem det nu är som ska göra åtgärderna informerar fastighetsägaren. För fastighetsägaren borde det vara naturligt att man informerar också den näringsidkare som han hyr ut lokaler till.

Min förvåning är att ni inte kan lita på kommunerna utan att ni måste ha en lag på det här området. Jag läste i er tidning, Allianstidningen som ni kallar den. Där står det under rubriken ekonomisk politik för tillväxt att ni är överens. Det står: Stärk det kommunala självstyret!

Det verkar inte som att bostadsutskottets borgerliga ledamöter har fått del av det som har presenterats där och som ska ligga till grund för det gemensamma valmanifestet.

Anf. 31 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Vi har tagit del av alliansens skrifter. Vi tycker att det kommunala självstyret är väsentligt. Men det är inte så att vi inte kan tycka att man ibland måste ha övergripande lagstiftning för att enskilda i hela Sverige ska behandlas någorlunda lika.

Information och samråd i samband med markarbete är ju en ganska liten fråga. Lilian Virgin säger att många kommuner informerar. I många fall består den informationen av att man sätter upp en lapp någonstans. Man har ingen dialog. Och som jag sade kan detta drabba enskilda näringsidkare ytterst hårt.

Lilian Virgin pratar om att kommunen köper upp försvarsmarken. Många gånger var det ju kommunen som ägde marken som blev exproprierad. Som lagstiftningen ser ut i dag ska försvaret sälja marken när den inte längre används. Jag satt i en utredning där man tittade på de här frågorna. Nu hade inte jag samma åsikt i den här frågan som majoriteten i utredningen. Jag tycker att det vore på sin plats – det är lite hederligt – att fråga den som tidigare ägde marken om man är intresserad av att köpa tillbaka den. Det är inte säkert. Man har kanske flyttat beroende på att det inte gick att få någon utkomst där man bodde när man inte hade någon mark kvar. Jag tycker att det vore ärligt mot den som en gång utsattes för det här ingreppet. Det är ändå ett väldigt stort ingrepp att bli av med sin mark.

Anf. 32 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att man kan märka och förutsätta att kommunerna är måna om sina näringsidkare och sina invånare. Man ska inte behöva reglera detta i en lag. Det är lite knepigt att det är Moderaterna som yrkar på ytterligare lagar.

Sedan gällde det den försvarsmark som är inköpt och sedan ska säljas. Det var intressant att höra att Ewa Thalén Finné har suttit i en utredning och tydligen hävdade de här sakerna och inte fått gehör för dem. Vi anser inte att det är en bra och framkomlig väg att ha en automatisk rätt till återköp. Man måste bedöma hur marken ska kunna användas.

Anf. 33 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja stryka under det som övriga borgerliga ledamöter har påtalat om expropriering, men jag tänker inte ställa några ytterligare frågor om det.

Jag vill återgå till herrelösa fastigheter. Regeringen beslutade våren 2005 om ändringar på det området. Det skulle motverka uppkomsten av herrelösa fastigheter. Man skrev en lagtext som egentligen fanns redan tidigare, det vill säga att man skulle kunna utse en god man. Man trodde att det skulle kunna göra att det definitivt blev möjligt att ta hand om herrelösa fastigheter. Men i praktiken har det inte blivit så, Lilian Virgin. Det finns tydliga exempel på det. Det är inte bara i Tierps kommun som det är så.

Den här gången har både Centerpartiet och socialdemokrater i utskottet motionerat om att man anser att någon måste ta ansvaret för saneringen av industrifastigheter och fastigheter som har blivit utan ägare. Då undrar jag varför Lilian Virgin och kamraterna i Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet inte kan fatta ett direkt beslut om att de här fastigheterna verkligen ska saneras.

Anf. 34 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Det är viktigt att det sker en sanering. Ingen tycker om att det finns sådana här bostadsområden. Det är inte länge sedan vi antog den här lagen. Det var inte regeringen utan riksdagen som fattade det här beslutet. Nu säger Rigmor Stenmark i sin reservation att lagen är otillräcklig, men hon säger också att hon vill att staten tar det huvudsakliga ansvaret. Den här frågan har varit uppe många gånger förut: Hur mycket pengar finns det anslaget för att man ska kunna sanera sådana här fastigheter? Förmodligen är det otillräckligt. Det har diskuterats här i riksdagen, men inte i vårt utskott utan i miljö- och jordbruksutskottet. Vi har inte mer pengar till detta nu.

Jag tror också att kommunen och staten måste ta ett gemensamt ansvar när det gäller sådana fastigheter som Hästhagen i Tierp. Jag tror inte att vi i en lag kan reglera vad som ska gälla just där. Det är ett stort problem. Det håller vi alla med om. Men det måste man lösa på annat sätt, och det får kommunen och staten försöka att resonera om.

Anf. 35 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Herr talman! Det är just det jag säger. Varför tar inte staten det ansvaret? Varför resonerar inte staten med kommunen? Kommunen tar ansvaret. Det är en socialdemokratiskt styrd kommun, och den tar ansvaret och vill inget hellre än att resonera med staten om den här frågan så att den blir löst. Det är ett absolut krav från Centerpartiet att man måste lösa den här frågan.

Jag har funderat på om den här motionen har hamnat i fel utskott. Den borde kanske ha hänvisats till miljö- och jordbruksutskottet. Det finns statliga resurser som kan användas för att sanera miljöfarliga fastigheter. Jag frågar mig om vi i utskottet kanske har gjort fel. Inte heller jag har uppmärksammat det. Vi borde kanske ha skickat den här motionen till miljö- och jordbruksutskottet. Vad tror Lilian Virgin?

Anf. 36 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Ja, det handlar ju väldigt mycket om pengar och resurser för att åtgärda de här sakerna. Jag kan hålla med om det. Men nu har vi behandlat det, och jag svarar utifrån det. Det är bra att Rigmor säger att detta är en s-kommun och man verkligen jobbar för att lösa problemet. Vi får väl motionera igen till ett annat utskott. Jag tror också att vi ska hjälpas åt allihop. Den här frågan behöver lösas.

Anf. 37 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det finns ett par frågor som jag gärna skulle vilja justera för protokollets skull. Det gäller bland annat tomträtt. Jag vet inte om det var en medveten vinkling eller ett missförstånd från Lilian Virgins sida, men om man läser reservationen står det väldigt tydligt att det enligt vår mening är önskvärt att tomträttshavarna i alla Sveriges kommuner erbjuds att friköpa sin tomt. Det handlar alltså inte om att köra över det kommunala självstyret, utan det handlar om att alla människor ska ha samma möjligheter utifrån ett rättviseperspektiv. Jag kunde köpa ut min tomt till ett visst pris därför att jag var politiker och insatt i frågan. Jag vet att efter den 1 april blir det över 10 % dyrare för dem som inte hade samma kännedom som jag, och det tycker inte jag är riktigt.

Det gäller också frågan om boplikt där Lilian Virgin säger i sitt anförande att Kristdemokraterna motionerar och vill ha boplikt. Det är alltså en enskild motion. Tänk om vi, när vi håller våra anföranden, skulle ta upp alla enskilda motioner som av och till kommer från socialdemokratiskt håll. Jag vill att det ska vara tydligt i protokollet.

Boplikt handlar framför allt om att främja att människor kan bo kvar på platser genom helt andra åtgärder, genom näringslivsfrågor, arbetsmarknadspolitiska frågor och infrastrukturfrågor, som Lars Tysklind också tog upp här.

Sedan vill jag fråga Lilian Virgin vad som egentligen menas när man inte vågar ta ställning för att vi ska ha en utredning utan säger att avsikten är att Lantmäteriet ska få ta ställning till den fortsatta hanteringen av koordinater. Jag tycker att det var lite svagt med anledning av att det fanns en så öppen diskussion i utskottet och att alla ställde sig så positiva till det här förslaget. Jag hoppas att den frågan ska ligga fast och att ni kan komma tillbaka med den. Vad menas med att Lantmäteriet ska bestämma i den här frågan?

Anf. 38 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Jag har läst i reservationen att det står att det är önskvärt att man ska erbjudas att friköpa sina tomter och att alla ska ha samma möjligheter, men jag förstår det inte. Tycker Ragnwi Marcelind då att vi ska ha en lag där det ska skrivas in att det är önskvärt? Jag tror nog att kommunerna kan hantera de här sakerna, och då räcker det med det.

När det gäller boplikt sade jag att det var en motion från kd. Jag sade också att det var en s-motion. Och jag sade att detta med boplikten var en knepig fråga.

Jag har alltså inte alls varit oärlig på den punkten – inte på någon punkt, förresten! Jag tror också att det behövs andra åtgärder. Det räcker inte med att reglera i någon lag och säga att folk inte får bo här eller där. Det tror jag inte.

Den sista frågan gällde Lantmäteriet. Det är ju så att Lantmäteriet har initierat att en doktorand ska se på det här i ett forskningsprojekt, och de betalar det. Sedan är det meningen att Lantmäteriet måste ta till sig det. Lantmäteriet är ju också expertmyndigheten, så det är inte alls konstigt att de, precis som de har gjort tidigare, har initierat det här på flera olika sätt. Nu tar de det här steget, och sedan får de återkomma om det. Jag sade också att vi är positiva till det och tror att det är någonting som kommer för framtiden. Men vi ska inte tillsätta någon utredning nu innan vi vet vad doktorandbeskedet ger.

Anf. 39 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag kan intyga att Lilian Virgin inte är någon oärlig person utan en mycket trovärdig person! Men vad jag ville få fram var om man på något sätt försökte vinkla eller missförstod inriktningen i de här motionerna.

Lilian Virgin säger att kommunerna kan hantera tomträttserbjudanden om att köpa loss tomter. Uppenbarligen kan de ju inte det. I min kommun, som har varit röd i 80 år med Socialdemokraterna vid makten, har uppenbarligen inte mina kamrater i kommunen haft samma möjlighet som jag att köpa ut sin tomträtt nu innan det här beslutet kom 1 april, därför att det inte har gått ut något erbjudande. Vi har inte fått något erbjudande. Det här luskade vi ut ändå. Det är det jag menar. Detta pekar tydligt på att det behövs ett annat system, där alla faktiskt ställs inför frågeställningen: Vill ni köpa ut er tomträtt? Där tycker jag att kommunen ska vara mer aktiv, och jag hoppas verkligen att vi ska få se ett större intresse också från Socialdemokraternas sida i den här frågan, eftersom rättviseperspektivet och de aspekterna ju i alla fall enligt tradition är viktiga frågor för socialdemokratien.

Frågan om fastighetskoordinater behöver vi inte diskutera längre. Jag kommer naturligtvis, herr talman, om jag är tillbaka här i kammaren efter höstens val, att driva den här frågan vidare och tycker att det känns intressant med alla idéer och tankar som innehåller nytänkande. Det är det som den här kammaren och den här regeringen skulle behöva. Nu hoppas vi på en ny regering, som vi vet har mycket nya idéer och tankar, och då kanske vi kan få se på en annan politik i samhället och andra resultat – effektiviseringar som kan göra att vi sparar pengar för att satsa dem på annat.

Anf. 40 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill förtydliga att det när det gäller frågan om man vill sälja tomträtter eller inte måste vara kommunen som avgör om det är lämpligt eller inte. Sedan håller jag med Ragnwi Marcelind om att om kommunen bestämmer sig för att sälja ut så är det självklart viktigt att den informationen går ut till kommunmedborgarna och tomträttsinnehavarna. Där finns det ingen skiljaktighet.

I det kommande valet vet vi bra mycket om vad vi vill med vår bostadspolitik – den är väldigt viktig för oss – medan vi vet att det på den borgerliga sidan spretar åt alla håll.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

6 § Bank- och försäkringsfrågor, kreditupplysning

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2005/06:FiU14
Bank- och försäkringsfrågor, kreditupplysning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

7 § Förvaltningspolitiska frågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2005/06:FiU16
Förvaltningspolitiska frågor.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

8 § Fastighetsfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2005/06:FiU17
Fastighetsfrågor.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

9 § Staten som arbetsgivare

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2005/06:FiU18
Staten som arbetsgivare.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

*Statlig förvaltning,
m.m.*

10 § Statlig förvaltning, m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU7
Statlig förvaltning, m.m.

Anf. 41 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):
Herr talman! En utgångspunkt i politiken ska ju vara att i alla avseenden göra medborgarnas vardag så enkel som möjligt. Det borde vara huvuduppgiften att göra livet lättare att leva. Samtidigt är det av olika

skäl så att antalet lagar och regler som påverkar vårt och andra medborgares vardagsliv ökar både i omfattning och antal. Det är inte konstigt att det är många människor som inte känner till lagstiftningen eller har svårt att förstå regler och bestämmelser. Tyvärr är det många gånger inte heller självklart vart man ska vända sig för att få information eller få svar på frågor som rör lagar och regler.

Det här betänkandet, som heter *Statlig förvaltning, m.m.*, rör en hel del frågor som är betydelsefulla ur de här perspektiven. Det handlar om bemötandefrågor, och det är självklart så, som också framgår av utskottets betänkande, att arbetet på de enskilda myndigheterna är det centrala när det gäller bemötandefrågor och när det gäller frågor om hur man, om man är i behov av kontakter med myndigheter, blir bemött. Det handlar om det arbete man gör med vidareutbildning, fortbildning och så vidare.

Vi tror, och det har vi också skrivit i en reservation, att man också bör överväga ett tillägg i förvaltningslagen så att människor i sina kontakter med Försäkringskassan, skattemyndigheter och så vidare får ett korrekt bemötande och att det finns en grund att utgå ifrån i de här myndigheterna när man arbetar med detta.

I betänkandet finns det också ett avsnitt om dröjsmål. Här är det så glädjande att kammaren för ett år sedan ungefär, våren 2005, beslutade om ett tillkännagivande till regeringen om att den bör lägga fram förslag på åtgärder när det gäller myndigheternas handläggningstider. Därför behöver inte utskottet göra något ytterligare nu. Men det är självklart också en väldigt viktig fråga när vi pratar om kontakten mellan enskilda och myndigheter att man vet när man får besked och att det finns sätt för den enskilde att hävda sin rätt när handläggningstiderna drar ut orimligt på tiden. Här finns det mycket att arbeta med. Här finns det som sagt ett tillkännagivande, så det behöver vi inte förnya.

Däremot saknas kanske lite mer kraftfulla uttalanden och lite mer kraftfullt agerande från den här kammaren och inte minst från regeringens sida när det gäller ett annat väldigt viktigt område, nämligen att människor ska kunna känna till lagstiftningen och ha möjlighet att överblicka och försöka förstå den. Det gäller alltså hur vi informerar om lagar och förordningar, det som vi brukar kalla rättsinformationssystemet. Det är det som är rubriken om man vill slå upp det i det här betänkandet. Här återstår det som sagt en hel del arbete. Jag har tillsammans med Gustav Fridolin reserverat mig, och jag vill här, herr talman, passa på att yrka bifall till reservation 9 under punkt 17, Rättsinformationssystemet.

Rättssystemet kan många gånger te sig både komplext och svårbegripligt för den enskilde, och det måste därför finnas ett väl utbyggt och pedagogiskt rättsinformationssystem. Min mening är att det här behöver utvecklas ordentligt ytterligare, och det ska också finnas tillgängligt via elektroniska medier.

Något som jag skulle vilja trycka ytterligare på är att även kommunala och andra normbeslut ska finnas tillgängliga på det här sättet. Man tänker kanske inte alltid på att kommunerna har ett normgivningsarbete, och därför borde samma regler gälla för kommuner som för statliga myndigheter i fråga om författningars utformning och kungörande. Det skulle kunna skapa klarhet i handläggningsrutiner och lägga en grund för en enhetlig och lagenlig maktutövning. Jag tror att den dagen vi får en bättre ordning också på den kommunala sidan genom införandet av en

kommunal författningssamling ökar inte bara rättssäkerheten utan även överblickbarheten. Genom överblickbarheten skulle vi dessutom kunna se möjligheterna till en effektivisering, en förenkling, av vårt regelverk.

Ett mer pedagogiskt rättsinformationssystem som även omfattar den kommunala sidan skulle alltså bidra till det som jag inledde mitt anförande med, nämligen göra medborgarnas vardag lite enklare. Det skulle bli lättare att överblicka och skaffa sig förståelse för de lagar och regler som gäller i vårt samhälle.

Anf. 42 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Låt mig börja med att framföra en ursäkt till kammarkamraterna, utskottskamraterna och talmannen för mitt oskick att inte närvara vid hela kammardebatten. Den enda ursäkt jag har är att en av de få men absoluta begränsningar jag har är att jag inte kan vara på två ställen samtidigt. För tillfället pågår ett sammanträde med EU-nämnden där jag också bör närvara.

Fru talman! Få ord vållar väl så mycket känslor i en politisk debatt som ordet stat. Två saker slåss mot varandra. Två reellt existerande verklighetsbilder brottas med varandra varje gång en politiker nämner ordet stat. Den ena är bilden av staten som vi alla – våra gemensamma angelägenheter, våra gemensamma möjligheter att förändra, att bygga upp en fungerande välfärd, att gemensamt kontrollera viktiga näringar och att fatta beslut om lagar för flertalets eller allas bästa – staten som den goda garanten för ett gott välfärdssamhälle.

Den andra bilden är den av staten som ”dom där uppe”, staten som de som bestämmer över oss, som fattar beslut om lagar som vi inte förstår oss på, inför skatter som vi inte vill betala och system som vi inte rör på. Dessa två bilder finns hela tiden i debatten om statlig förvaltning – staten som den goda garanten för sådant som vi gemensamt vill ha och staten som något som vi inte rör på.

Fru talman! Just för att dessa båda bilder finns, för att båda bilderna är sanna – även om det låter konstigt att två så vitt skilda bilder kan vara sanna samtidigt – för att man kan se staten både som garanten för välfärdssamhället och som några där upp som bestämmer över oss kräver varje politiskt beslut en avvägning huruvida beslutet ska fattas på statlig nivå eller på en lägre nivå. Därför krävs också att man ser var statens begränsningar ska finnas och att man drar konsekvenser av det när man fattar beslut av politisk karaktär. Det i sin tur kräver att de som i olika sammanhang representerar staten – myndighetspersoner, lagstiftare och andra – har ett gott förhållningssätt till alla de medborgare som möter staten i dess olika funktioner.

Fru talman! Om detta det sista, det goda förhållningssättet gentemot alla medborgare, handlar flera av punkterna i betänkandet KU7, som vi nu debatterar. Låt mig ta upp två av dem.

Under punkterna 14 och 16 hanterar utskottet olika frågor som handlar om HBT-kompetens, alltså myndighetspersoners kunnande om de problem som finns för dem som är homosexuella, bisexuella och transpersoner. Det handlar dels om HBT-frågor i den statliga sektorn, bland myndighetspersoner, dels om en tidsgräns för när samtliga svenska lagar ska vara genomgångna så att vi kan röja undan de lagar som är diskrimi-

nerande mot HBT-personer. Jag vill yrka bifall till reservation 8, som föreslår just en sådan tidsgräns.

I samhället finns en rad fördomar om homosexuella, bisexuella och transpersoner. Dessa fördomar har funnits länge. De har länge grott till och med i denna kammare, för i slutändan är även vi bara människor och samhällsmedborgare. Vi har därför fått en rad lagar som i sin utformning kommit att bli diskriminerande mot HBT-personer. En del av dessa lagar har vi äntligen undanröjt. Nu finns samma möjlighet för homosexuella och bisexuella som för heterosexuella att ansöka om adoption. Andra lagar håller vi på att undanröja. Bland annat tittar vi på möjligheterna att låta homosexuella och bisexuella ingå äktenskap på samma villkor som heterosexuella.

Jag är emellertid övertygad om att det finns fler lagar som i sin tillämpning är diskriminerande mot HBT-personer. Därför behövs en fullständig genomgång, och en sådan har också efterlysts. Men för att det ska ske snabbt nog, för diskriminering kan man inte vänta med att undanröja, behövs en tidsgräns, vilket föreslås i reservation 8.

Fru talman! Om medborgarna ska ha ett förtroende för staten, om medborgarna ska kunna känna sig som en del av staten och som en del av de lagar som gäller dem, måste de förstå lagarna och lagarna måste vara tillgängliga. Om detta handlar två punkter i betänkandet. Under punkt 17 finns en reservation från Miljöpartiet och Kristdemokraterna där vi föreslår ett mer tillgängligt rättssystem.

Under punkt 12 finns en reservation där det föreslås att vi ska ha en särskild lekmannaprövning av lagstiftningen. Tanken bakom förslaget är att på samma sätt som vi juridiskt via Lagrådet granskar de lagförslag som det ska fattas beslut om i kammaren ska vi även lekmannamässigt granska att lagarna är lättförståeliga, så att de som har att efterfölja dem faktiskt kan förstå vilka lagar som stiftas och vad de i praktiken innebär.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att jag givetvis står bakom alla reservationer som bär Miljöpartiets namn samt bakom utskottets förslag i betänkandet i de delar där vi inte har några reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall endast till reservation 8.

Anf. 43 INGER JARL BECK (s):

Fru talman! Regeringsformens inledningsbestämmelse att all offentlig makt utgår från folket sammanfattar väl en socialdemokratisk demokratisyn. I en representativ demokrati sker detta genom att folket utser representanter i fria och hemliga val.

För att förverkliga de samhällsförändringar som medborgarna i val gett uttryck för och önskar krävs dock mer än styrande organ. Mycket av samhällsförändringarna förverkligas genom statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. Tjänstemän i förvaltningen är inte valda i demokratisk ordning utan har sin position som ett resultat av ett anställningsförhållande eller liknande. Av detta följer att myndigheterna är och ska vara styrda av politiska beslut.

Myndigheterna är skyldiga att följa de lagar som den folkvalda riksdagen beslutar och de beslut som regeringen fattar. Regeringen utnämner chefer och vissa andra befattningshavare vid myndigheterna och kan även på annat sätt ge uttryck för vad den förväntar sig av förvaltningen.

Myndigheterna och de som är anställda där är skyldiga att utöva den makt de fått inom de ramar som i demokratisk ordning blivit beslutade.

I ett särskilt avseende har myndigheterna en stark självständighet gentemot den politiska makten. Riksdagen och regeringen får och ska styra myndigheterna genom att utfärda regler och andra normer, men tillämpningen av dessa regler ska myndigheterna hantera själva. De politiska organen får inte i enskilda fall avgöra hur en myndighet ska besluta om någons rättigheter eller skyldigheter, om någon ska beviljas en förmån eller inte eller hur en domstol ska döma. Sådan inblandning skulle strida mot rättsstatliga principer som principen om allas likhet inför lagen. Däremot kan och ska de politiska organen följa hur myndigheter tillämpar lagar och andra normer och utifrån den tillämpningen göra ändringar i reglerna om tillämpningen står i strid med de folkvaldas uppfattningar.

Fru talman! I grund och botten är en politiskt styrd förvaltning en nödvändig del av en fungerande demokrati. Vår nuvarande förvaltningsmodell bygger just på dessa demokratiska grundprinciper. En annan sak är i vad mån de politiska organen väljer att använda sin rätt att styra myndigheterna och hur mycket som genom delegation faller på myndigheter och enskilda tjänstemän att själva bestämma. Lagar och andra regler som de politiska organen beslutar hålls många gånger allmänna och oprecisa och ger stort utrymme för tolkning och utfyllnad. Detta ger myndigheterna ett ofta nödvändigt handlingsutrymme att hantera olika situationer, men det riskerar också att göra ansvarsförhållandena otydliga.

Det finns därför starka skäl för att de politiska organens styrning av förvaltningen på många sätt behöver stärkas och utvecklas. Det kan handla om att exempelvis förenkla och förtydliga myndighetsstrukturen eller att göra förändringar av relationen mellan regering och myndigheter men också om ett behov av en bättre myndighetssamordning. Detta är ett av de viktigare uppdrag som Ansvarskommittén har.

Det pågår över huvud taget redan ett omfattande arbete i Regeringskansliet kring frågor som rör statlig förvaltning. Ansvarskommittén och Grundlagsutredningen är de två man först kommer att tänka på, men som visas i betänkandet pågår det även andra arbeten kring de här frågorna.

Fru talman! Låt mig kommentera några av de reservationer som finns till betänkandet.

Förslaget om en särskild utbildning om bemötandefrågor för statligt anställd personal är redan tillgodosett genom att det i 1 kap. 2 § regeringsformen står: "Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet." Detta är en mycket stark skrivning och en uppmaning till alla myndighetschefer att se till att det finns både utbildning och andra verktyg för att klara uppgiften. Vilka behov som finns på olika myndigheter är inte en sak för riksdagen att besluta om utan en ren verkställighetsfråga för respektive myndighet, och att påtala för regeringen att den ska se till att myndigheterna följer regeringsformen är faktiskt klåfingrigt i överkant.

Folkpartiets förslag om att varje ny myndighet som inrättas ska motsvaras av en myndighet som läggs ned låter ju som ett kraftfullt instrument för att hålla antalet myndigheter nere. Problemet med Folkpartiet är

att man talar med kliven tunga i denna fråga. När kammaren i november i fjol beslutade, mot vår vilja, att på förslag från Folkpartiet inrätta en hållbarhetskommision lyste förslagen om vilken annan myndighet som skulle läggas ned med sin frånvaro. Om vi andra ska ta era förslag på allvar får ni faktiskt börja leva efter dem.

Folkpartiet har också en reservation kring utredningsväsendets oberoende ställning där man på fullt allvar hävdar att vi socialdemokrater skulle vara mindre objektiva än andra just för att vi är socialdemokrater. Den typen av förenklade cirkelresonemang används förstås eftersom sakargumentationen är svag. Självklart företräder vi socialdemokrater inga andra värderingar än våra egna i utredningar, liksom vi utgår från att Folkpartiets representanter i utredningar har mandat att företräda sitt parti. Alternativet blir ju mycket konstigt.

Slutligen, fru talman, vill jag säga några ord kring motionerna om HBT-frågor. Precis som anges i betänkandet pågår det redan ett arbete i regeringen kring dessa frågor. Men grunden är här, liksom i bemötandefrågorna tidigare, att det redan är uttalat att myndigheterna ska syssla med dessa frågor. Det finns ett uttalat förbud mot att diskriminera på grund av inte bara personers sexuella läggning utan också trosuppfattning, etniskt ursprung med mera. På grund av myndigheternas olika arbetsuppgifter blir det olika risker för diskriminering i olika verksamheter. Därför måste varje myndighet utifrån sin egen verksamhet och andra förutsättningar få en möjlighet att arbeta med frågorna, till exempel vad gäller information och personalutbildning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget till beslut i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 44 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Inger Jarl Beck uppehöll sig i inledningen av sitt anförande, den del där hon inte kommenterade reservationerna, helt och hållet kring de folkvaldas relation till och styrning av myndigheterna, de folkvaldas relation till lagstiftningen och politikernas skyldighet att följa upp lagstiftningen. Detta är naturligtvis väldigt viktigt; jag ska inte på något vis motsäga det.

Det finns dock ett annat perspektiv i det här betänkandet som både jag och Gustav Fridolin lyfte fram men som Inger Jarl Beck inte tog upp, nämligen förhållandet mellan myndigheter och medborgare – att medborgare får en chans att sätta sig in i de lagar och regler som gäller i vårt samhälle, att de har möjlighet att ta del och förstå och sedan komma med synpunkter och vara med i opinionsbildningen. Grunden är ju att man först har information och förståelse.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Inger Jarl Beck mot bakgrund av att det för närvarande inte finns några särskilda generella regler för hur de kommunala författningarna ska utformas och kungöras. Ska man söka i de kommunala författningarna i dag får man söka i beslutsprotokollen, som kan vara arkiverade i någon källare i kronologisk ordning. Man vet inte riktigt var man ska söka.

Vi kristdemokrater menar att ett införande av lagreglering för kommunala författningssamlingar skulle medföra en avsevärt ökad rättssäkerhet. Det skulle vara till gagn för de personer på myndigheterna som ska använda författningarna, för oss politiker och inte minst för medbor-

garna som skulle få ökad kunskap kring och förståelse för de kommunala författningarna. Eftersom Socialdemokraterna inte delar den synen vill jag fråga Inger Jarl Beck hur Socialdemokraterna vill lösa det här behovet.

Anf. 45 INGER JARL BECK (s) replik:

Fru talman! Kommunerna har enligt författningsslagen självklart skyldighet att informera och stödja medborgarna när de har frågor. Däri ligger också den här informationen. Man kan ju fundera på varför inte kommunerna har infört detta. Det är ju våra politiska kamrater som sitter och styr i kommunerna. Vi värnar om att alla medborgare ska ha den information och den kunskap de har behov av, men vi menar att kommunerna själva ska kunna ta ställning till detta. Det finns en del information på kommunernas hemsidor. Vissa kommuner är bra på detta; andra är mindre bra.

Min fråga tillbaka är: Vart tar det kommunala självstyret vägen? Alliansen pratar om att det är viktigt med det kommunala självstyret. Som vi ser det ska kommunerna själva ta ansvaret i de här frågorna. Vi ska inte behöva gå in och peta för att de ska ta sitt politiska ansvar inför medborgarnas önskemål och krav.

Anf. 46 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Det har visat sig genom åren att kommunerna inte riktigt har varit förmögna att ta det här ansvaret. Kristdemokraterna brukar bekänna sig till det som kallas för subsidiaritetsprincipen. Där ingår det lilla ordet subsidier, som betyder stöd. Jag tror att det här är ett fall där vi från statlig nivå behöver gå in och tala om vad det kommunala ansvaret är, det vill säga att här finns en skyldighet. Kanske behöver vi också anvisa någon form av ramlösning.

Man kan naturligtvis diskutera hur det här ska göras, men faktum kvarstår: Det fungerar inte i kommunerna i dag. På det flesta ställen är det ett protokoll som justeras, kopieras och sätts upp på en anslagstavla. Sedan förväntar man sig att medborgarna ska ta del av beslutet och eventuellt anföra besvär inom tre veckor innan det vinner laga kraft.

Alla kommuner klarar ju inte ens av att ha ett Internetbaserat system som fungerar. Men genom att vi inför en lagreglering här och genom att vi stöder kommunerna skulle de kunna ta sitt ansvar. Jag vill höra hur Socialdemokraterna avser att stödja kommunerna och se till att det här blir verklighet.

Anf. 47 INGER JARL BECK (s) replik:

Fru talman! När det gäller de statliga myndigheternas information så finns det nyinrättade Verket för förvaltningsutveckling, Verva, från den 1 januari i år. Verket är ett stort stöd för myndigheterna. Det finns inget som säger att kommunerna inte skulle kunna använda sig av den informationen om man behöver det.

Detta är en fråga som kommunerna måste utveckla själva. De måste utveckla den utifrån det behov som finns. Vidare är det våra partikamrater där ute som vi får trycka på om vi inte tycker att det fungerar. Helena Höij svarade inte på frågan. Alliansen driver ju frågan om det kommunala självstyret. Varför ska det inte gälla i den här frågan?

Anf. 48 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Den svenska demokratin bygger på en tydlig rågång mellan politik och förvaltning. Det är politikernas uppgift att fatta beslut, att stifta lagar och att anslå pengar till olika utgifter i staten. Det är förvaltningens uppgift att verkställa riksdagens och regeringens beslut, att tolka och precisera de lagar och bestämmelser som finns och att döma i enskilda fall.

Vi har den modellen därför att vi vill att den enskilda medborgaren och människan ska ha största möjliga rättssäkerhet. Det här är en modell som har haft en stark förankring i det politiska livet och som också har en stark förankring ute bland medborgarna. Nu finns det alltfler tecken på att modellen håller på att undergrävas. I det tysta pågår nu en konstitutionell omvälvning av den svenska förvaltningsmodellen.

Vi ser det i den myndighetsexpansion som äger rum i Sverige. Statskontoret har räknat ut att sedan årsskiftet fram till 2004 har Sverige fått 31 helt nya myndigheter. När Statskontoret gjorde en ny rapport år 2005 konstaterade man att Sverige har 552 statliga myndigheter. Frågan är om Sverige verkligen behöver 552 statliga myndigheter för att verksamheten ska styras och löpa på bästa möjliga sätt.

Inger Jarl Beck säger att de förslag som Folkpartiet lägger fram kan verka bra i teorin men att de inte efterlevs i praktiken. Det är ett något konstigt resonemang av en företrädare för ett parti som har sett till att Sverige har 552 statliga myndigheter. Om det nu finns ett intresse av att bekämpa byråkratin så borde naturligtvis Socialdemokraterna se till att vi hade betydligt färre myndigheter än 552 stycken.

Folkpartiet har lagt fram ett antal konkreta förslag på myndigheter som ska avvecklas, och det vet Inger Jarl Beck. Samtidigt finns det också för Folkpartiets del skäl att ändra i myndighetsstrukturen. Vi kommer att vilja införa ett antal nya myndigheter samtidigt som vi lägger ned oändligt många fler. Antalet myndigheter måste minska. Självfallet måste nya myndigheter inrättas inom ramen för ett mycket mindre antal myndigheter, om Folkpartiet får bestämma.

I detta sammanhang vill jag också kommentera påståendet om utredningsväsendet. Ett antal rapporter under senare år har pekat på allvarliga kvalitetsbrister i det svenska utredningsväsendet. Samtidigt har rapporter visat att detta har skett parallellt med att politiseringen av utredningsväsendet har ökat. Jag menar att det finns ett tydligt samband mellan dessa två tendenser. Det väljer Inger Jarl Beck att negligera.

Vi ser också andra brister. Här sker en konstitutionell omvälvning genom den politiska propaganda som alltfler statliga myndigheter ägnar sig åt. Skatteverkets och Naturvårdsverkets kampanjer under senare år är tydliga tecken på detta. Skatteverkets kampanj var i stort sett ett försvar för den socialdemokratiska synen på välfärdsstaten. Naturvårdsverkets kampanj innehöll tydliga egna målsättningar om att människor skulle övertygas om att statliga styrmedel i miljöpolitiken var bra i stället för andra styrmedel.

Det kanske allra bästa exemplet på att den här modellen nu successivt undergrävs och håller på att tappa mark är naturligtvis utnämningsspolitiken. Det kom ett exempel så sent som i veckan där Sveriges Televisions Rapportredaktion hade räknat ut att 54 % av de ledande statliga cheferna som har en politisk bakgrund har den bakgrunden i det socialdemokra-

tiska partiet. Det är ett tecken på att vi har ett systematiskt missbruk av utnämningmakten i Sverige.

Det här får alltmer kritik. Statstjänstemannaförbundet var ute och krävde ett nytänkande på området. Jag kan säga från alliansens sida att vi vill ha ett nytänkande. Vi tänker gå Statstjänstemannaförbundet till mötes. Det kommer förändringar på detta område.

Till sist, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Anf. 49 INGER JARL BECK (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att Tobias Krantz nogsamnt har läst om statsförvaltningens utveckling och plötsligt hittat en siffra där på 552 statliga myndigheter den 31 maj 2005. Jag föreslår att Tobias Krantz läser hela sidan. Då upptäcker man att mellan 1990 och 1998 minskade antalet myndigheter från 1 360 till 590 och sedan ytterligare till 552.

I redovisningen kan man också se att det är en stadig minskning av antalet myndigheter. Domstolar och så vidare har också minskat i antal. Läs gärna hela rapporten så får du sanningen! Det gäller alltså budgeten.

Min fråga till Tobias Krantz är: Hur många myndigheter vill Folkpartiet ha?

Anf. 50 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Det enklaste svaret på den frågan är att det behövs betydligt färre. Vi har lagt fram ett antal förslag. Vi lade fram en rapport så sent som förra våren, där vi pekade ut ett 20-tal myndigheter som vi ansåg kunde avvecklas redan nu. Vi kommer att lägga fram ytterligare förslag på myndigheter som behöver avvecklas.

När det handlar om antalet myndigheter är det rätt som Inger Jarl Beck säger att det under 90-talet har varit en utveckling där vi har fått ett antal regionala enheter som tidigare var egna myndigheter och som nu har slagits samman till enmyndigheter. Det har lett till en nedgång i myndighetsantalet.

Om Inger Jarl Beck funderar på att sätta in det här i ett medborgarperspektiv – tror hon verkligen att en vanlig medborgare uppfattar det som en kraftig reducering av den svenska byråkratin och antalet myndigheter att skattekontoret i Jönköping exempelvis byter skylt? Från att ha stått skattekontoret i Jönköping står det i stället någonting annat på skylten. Tror Inger Jarl Beck att många människor i det här landet uppfattar det som en kraftig reducering och en bra bekämpning av byråkratin att man lägger ned ett stort antal tingsrätter? Det är det som Socialdemokraterna har gjort under den senaste tiden och som har lett till att myndighetsantalet i den delen minskar.

Sanningen är, om man läser Statskontorets rapport som refereras i bilagan till budgetpropositionen som regeringen har lagt fram, att de centrala förvaltningsmyndigheterna har ökat. Det är dessa som jag tror att de allra flesta människor uppfattar som myndigheter och som byråkrati. Det pekar Statskontoret på i den rapporten och det pekar Statskontoret också på i tidigare rapporter. Antalet myndigheter, som man definierar det i den offentliga debatten och som de flesta medborgare uppfattar det, har ökat. Det är en politik som Socialdemokraterna och Inger Jarl Beck bär ansvaret för.

Anf. 51 INGER JARL BECK (s) replik:

Fru talman! För oss socialdemokrater är inte antalet myndigheter viktigt. Det antal myndigheter som finns ska vara tillgängliga för medborgarna utifrån de behov som finns i en demokratisk organisation, i ett demokratiskt styre.

När det gäller utredningsväsendets oberoende ställning behandlar vi i det här betänkandet kommittéordförandena. Regeringen har ju att utse kommittéer. Det berörs inte speciellt i regeringsformen, men det här är regeringens arbetsinstrument för att plocka fram sakliga underlag för beslut, hos både regering och riksdag.

När det gäller de kommittéordförande som man utser skulle det vara mycket märkligt om en socialdemokratisk regering utsåg en folkpartist att leda ett utredningsarbete för just Socialdemokraterna. Gud bevara mig för att det blir en borgerlig regering, men det skulle vara mycket intressant att se hur många socialdemokrater som blir kommittéordförande med en borgerlig regering. Tobias Krantz kanske har någon fundering på hur många socialdemokrater vi ska ha i ett sådant läge. Min övertygelse är att vi inte kommer i den ställningen att vi ska behöva se en socialdemokratisk kommittéordförande åt en borgerlig regering. Dessutom utser man faktiskt ordförandena också utifrån förtjänst och skicklighet.

Därtill har Tobias Krantz en totalt felaktig procentsiffra. Det är bara 20 % som är socialdemokrater. Det ser du när du tittar på hela utnämningmakten.

Anf. 52 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Om vi nu ska ta frågan om problemen med att vi har så många statliga myndigheter i Sverige kan jag säga att det finns ett antal olika problem. Det handlar naturligtvis om att det är ekonomiskt kostsamt. Det är inte speciellt rationellt att ha väldigt många myndigheter som kanske ägnar sig helt eller delvis åt överlappande uppgifter. Det förefaller inte speciellt rationellt.

Det är svårt att utkräva politiskt ansvar. De första gångerna jag drev den här frågan och ställde ansvarigt statsråd till svars visste han inte ens hur många statliga myndigheter som fanns i landet. Det är klart att om inte det ansvariga statsrådet vet hur många myndigheter vi har i landet, hur ska vi i till exempel riksdagen kunna utkräva ansvar för vad myndigheterna gör? Hur ska medborgarna kunna utkräva ansvar för vad myndigheterna gör?

Det handlar förstås också om att det är ett ökat krångel för både enskilda och företag. Företagare måste exempelvis ha kontakt med fem sex, kanske upp emot tio olika myndigheter som alla har olika blanketter och olika regler. Det är klart att det är otroliga effektivitetsvinster och bra vinster för medborgarna att göra om vi kan hålla tillbaka myndighetsexpansionen.

När det gäller utredningsväsendet svarade inte Inger Jarl Beck på det jag tog upp, nämligen att vi under ett antal år har fått rapport efter rapport som har pekat på åtskilliga kvalitetsbrister i utredningsväsendet som leder till att riksdagen och regeringen har svårt att fatta bra beslut. Det är bristande forskarkontakter. Det är bristande ekonomiska underlag för de beslut som ska fattas och ett antal andra problem. Detta har skett samti-

Prot. 2005/06:84
10 mars

*Statlig förvaltning,
m.m.*

digt som vi tydligt sett en tilltagande ökning av politiseringen av det svenska utredningsväsendet.

Jag ser mycket allvarligt på detta, därför att utredningsväsendet är en otroligt viktig del av den svenska statsförvaltningen och en viktig del av den svenska demokratin. Jag tycker att det är tråkigt att Inger Jarl Beck negligerar den tanken och inte tar upp den kastade handsken och försöker förespråka en reform av utredningsväsendet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

Trossamfund m.m.

11 § Trossamfund m.m.

Föredros
konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU18
Trossamfund m.m.

Anf. 53 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Det här handlar om trossamfund. Rätten att utöva sin religion tillhör en av de mänskliga fri- och rättigheterna. Det står därför varje människa fritt att ansluta sig till eller helt stå utanför ett religiöst samfund.

För oss liberaler har det varit och är en naturlig sak att engagera sig i kampen för just religionsfrihet. Därför har det också varit lätt för folkpartister med skilda uppfattningar i livsåskådningsfrågor att förenas i arbetet för likställighet mellan trossamfunden.

Varje år debatteras frågor som kan sorteras under begreppet trosfrågor här i kammaren. Det har handlat om allt från begravningsverksamhet till att det finns olika lagar för samfunden. De flesta av de motioner som vi behandlar i dagens betänkande har behandlats tidigare under mandatperioden. Därför behandlas de i dag i en så kallad förenklad ordning.

Frågan vi måste ställa oss är hur bra det egentligen är med en sådan ordning. Vi kan bara se på antalet deltagare som är anmälda till debatten i dag. Det är ganska tunt. Det känns inte tillfredsställande, tycker jag.

En av de frågor i betänkandet som kan betraktas som nya handlar om hur metaller i en människas kropp ska betraktas och hanteras efter döden. Några motionärer menar att de ska återvinnas. Men enligt min uppfattning är det viktigt att en människas kropp behandlas på ett värnadsfullt sätt även när livet tagit slut. Därför ska inte vissa delar plockas bort för att de ska betraktas som återvinningsbart material. Det är inte förenligt med ett värnadsfullt sätt att hantera människor.

Fru talman! År 1995 fattades ett principbeslut om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. Det var ett viktigt beslut och det var absolut ett beslut i rätt riktning. Det fanns visserligen acceptans vid det tillfället för att det skulle finnas en särskild lag som reglerade relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Men enligt Folkpartiets uppfattning skulle en sådan reglering ha inskränkt sig till det som var absolut nödvändigt. En gemensam lag för trossamfunden hade varit mycket bättre än som det ser ut i dag då vi har två lagar, en för Svenska kyrkan

och en för övriga trossamfund. Svenska kyrkan intar på det viset en särställning.

Jag kan också tala om att när jag möter människor och berättar om det här visar det sig att det är okänt hos dem. Det kan vi ta till oss alla, att vi ska sprida informationen att det faktiskt finns två lagar, en särskild lag för Svenska kyrkan och en som berör övriga trossamfund.

Folkpartiets utgångspunkt har varit att i ett samhälle där det finns många olika kulturer och många människor med olika etnisk bakgrund måste religionsfriheten härska och olika samfund behandlas på likvärdigt sätt. Särskilt viktigt är det i ett samhälle som kämpar mot segregering. Det är särskilt angeläget i dag. Vi vet ju hur det ser ut.

Vi har reserverat oss tidigare för en uppfattning som ligger i linje med det jag har beskrivit, alltså en och samma lag för alla trossamfund. Men den är inte aktuell för votering i kammaren i dag. Jag hade trott att Vänsterpartiet skulle vara representerat i debatten, för Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en enda reservation i betänkandet som vi kan votera om. Den handlar egentligen inte om huruvida det ska vara två olika lagar. Vi är helt överens med Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att det ska vara en lag som ska gälla för trossamfunden. Reservationen handlar mer om procedurfrågor, alltså hur ett sådant här beslut ska fattas eller hur man ska avveckla det beslut som handlar om att det finns en särskild lag för Svenska kyrkan.

Eftersom alla intressanta frågor redan är behandlade innan och sammanklumpade i en reservation som hänvisar till den debatt som förts tidigare under mandatperioden kan jag bara i dag yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande. Därför gör jag det.

Anf. 54 HELENE PETERSSON (s):

Fru talman! Frågor angående trossamfund har ju varit uppe till debatt varje år. Det är viktiga frågor för enskilda människor och för samfunden. Staten har enligt lag endast ett fåtal beröringspunkter med trossamfunden i dag. Begravningsverksamheten är den klart mest omdiskuterade.

Många av de motionsyrkanden som kommit in under allmänna motionstiden berör frågor som redan behandlats någon gång under mandatperioden, och utskottet har valt att behandla dem i förenklad ordning.

Några motioner berör däremot sakområden som utskottet inte haft uppe till behandling, och jag vill ge några kommentarer till dessa.

I dag väljer fler och fler att kremeras. Fler väljer också att få sin sista viloplats på annat ställe än den traditionella kyrkogården. Antalet som önskar sprida sin aska över havet har fördubblats det senaste året. Samfund kan också välja att anordna enskilda begravningsplatser. Svensk lagstiftning tillåter detta, efter ansökan hos länsstyrelsen, och gör det möjligt att genomföra begravingar som uppfyller personers och olika religioners önskemål.

Det är viktigt att önskemål så långt det är möjligt tillgodoses, men det är viktigt att det sker under värdiga former. Det är också viktigt att de delar av stoftet som inte förbränns vid kremering tas till vara på ett värdigt sätt. Det blir vanligare att personliga saker följer med på den sista resan. Det är alltifrån ett barnbarns teckningar, trummisens trumstockar till en modell av favoritbilen. Nygamla begravnings seder tillsammans

med andra religioners seder har slagit igenom i Sverige, men formerna för hur de utförs måste vara värdiga.

Den andra frågan jag vill beröra är den grundlagsändring som Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverar sig till förmån för. Jag har förståelse för att frågan förs fram just nu eftersom det är val i september. Ska en grundlagsändring ske måste frågan upp till behandling under våren för att sedan återigen behandlas efter valet.

Relationsförändringen mellan kyrka och stat är välkänd för oss alla. Utskottets ställningstagande utgår från den överenskommelse och det ställningstagande som tillkom när relationen mellan kyrka och stat ändrades. Utskottet anser det viktigt att det även i fortsättningen finns ett starkt konstitutionellt skydd för såväl Svenska kyrkan som för övriga trossamfund. Jag kan inte se något som under dessa år har tillkommit eller förändrats som skulle vara ett skäl till att i dag göra en annorlunda bedömning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 10 mars

2005/06:296 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Våldtäkt mot barn

2005/06:297 av *Luciano Astudillo* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Vapenamnesti

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 mars

2005/06:1170 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Tillsynen över överförmyndare

2005/06:1171 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Kommuner som bedriver lotterier

2005/06:1172 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Jens Orback
Invandrade kvinnors skydd mot mäns våld
2005/06:1173 av *Solveig Hellquist* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Spridning av sjukdomar bland hemlösa katter
2005/06:1174 av *Marie Wahlgren* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Djurförsök
2005/06:1175 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Sexköpslagen
2005/06:1176 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Hans Karlsson
Tillsynen av försäkringsläkare
2005/06:1177 av *Inger Davidson* (kd) till finansminister Pär Nuder
Lika skatteregler för hela den ideella sektorn
2005/06:1178 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Riksväg 31
2005/06:1179 av *Gustav Fridolin* (mp) till statsrådet Jens Orback
Gestaltning av folksagor för integration
2005/06:1180 av *Nina Lundström* (fp) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Rätten för kvarlevande att bo kvar i sin hyresrätt
2005/06:1181 av *Nina Lundström* (fp) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Bostadsrättsföreningar som förhindras nyttja hembud

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

14 § Kammaren åtskildes kl. 11.41.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 10 § anf. 41 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Ledighet.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till utskott.....	1
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
4 § Hänvisning av ärende till utskott	2
5 § Fastighetsrättsliga frågor.....	2
Bostadsutskottets betänkande 2005/06:BoU5	2
Anf. 1 RAGNWI MARCELIND (kd).....	2
Anf. 2 EWA THALÉN FINNÉ (m).....	4
Anf. 3 LARS TYSKLIND (fp).....	7
Anf. 4 OWE HELLBERG (v).....	9
Anf. 5 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	10
Anf. 6 OWE HELLBERG (v) replik.....	11
Anf. 7 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	11
Anf. 8 OWE HELLBERG (v) replik.....	12
Anf. 9 LARS TYSKLIND (fp) replik	12
Anf. 10 OWE HELLBERG (v) replik	13
Anf. 11 LARS TYSKLIND (fp) replik	13
Anf. 12 OWE HELLBERG (v) replik	13
Anf. 13 RIGMOR STENMARK (c)	14
Anf. 14 OWE HELLBERG (v) replik.....	16
Anf. 15 RIGMOR STENMARK (c) replik	16
Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik.....	17
Anf. 17 TALMANNEN	17
Anf. 18 RIGMOR STENMARK (c) replik	17
Anf. 19 LARS TYSKLIND (fp) replik	18
Anf. 20 RIGMOR STENMARK (c) replik	18
Anf. 21 LARS TYSKLIND (fp) replik	19
Anf. 22 RIGMOR STENMARK (c) replik	19
Anf. 23 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	19
Anf. 24 LILIAN VIRGIN (s)	20
Anf. 25 LARS TYSKLIND (fp) replik	23
Anf. 26 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	24
Anf. 27 LARS TYSKLIND (fp) replik	24
Anf. 28 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	25
Anf. 29 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	25
Anf. 30 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	25
Anf. 31 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	26
Anf. 32 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	26
Anf. 33 RIGMOR STENMARK (c) replik	27
Anf. 34 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	27
Anf. 35 RIGMOR STENMARK (c) replik	27
Anf. 36 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	28
Anf. 37 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	28
Anf. 38 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	28

Anf. 39 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	29
Anf. 40 LILIAN VIRGIN (s) replik	29
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	29
6 § Bank- och försäkringsfrågor, kreditupplysning.....	30
Finansutskottets betänkande 2005/06:FiU14.....	30
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	30
7 § Förvaltningspolitiska frågor	30
Finansutskottets betänkande 2005/06:FiU16.....	30
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	30
8 § Fastighetsfrågor	30
Finansutskottets betänkande 2005/06:FiU17.....	30
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	30
9 § Staten som arbetsgivare	30
Finansutskottets betänkande 2005/06:FiU18.....	30
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	30
10 § Statlig förvaltning, m.m.....	30
Konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU7	30
Anf. 41 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	30
Anf. 42 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	32
Anf. 43 INGER JARL BECK (s)	33
Anf. 44 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik.....	35
Anf. 45 INGER JARL BECK (s) replik	36
Anf. 46 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik.....	36
Anf. 47 INGER JARL BECK (s) replik	36
Anf. 48 TOBIAS KRANTZ (fp)	37
Anf. 49 INGER JARL BECK (s) replik	38
Anf. 50 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	38
Anf. 51 INGER JARL BECK (s) replik	39
Anf. 52 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	39
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	40
11 § Trossamfund m.m.....	40
Konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU18	40
Anf. 53 LISELOTT HAGBERG (fp).....	40
Anf. 54 HELENE PETERSSON (s).....	41
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	42
12 § Anmälan om interpellationer.....	42
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	42
14 § Kammaren åtskildes kl. 11.41.....	43

